

Habers testamente

roman av Staffan Beckman

1

Min pappa heter Pirrip.

Nu är de döda allihop. Det finns ingen tid; det finns.

Det är den 16 juni 2006 och det kommer ett telefonsamtal från en dansk som heter Peter och säger att han skriver på en bok om ”Blekingegadebanden”. I mina öron låter det som ett gäng kepsförsedda typer från förra sekelskiftet men eftersom han ringer just mej förutsätter jag genast att det handlar om de kamrater som under ett antal år rånade banker och skickade pengarna till Folkfronten för Palestinas befrielse, PFLP. Jag bestämmer mej för att det inte spelar någon roll på vems sida denne Peter står och medger att jag känner till dem. Han vill veta om jag kommer ihåg två unga danskar som besökte Jordanien och PFLP senhösten 1969 och påstår att de träffat mej där och han blir uppenbart lättad, som om han äntligen fått sin historia bekräftad, då jag svarar att jag minns dem mycket väl från ett sammanträffande i bergstrakterna inte långt från det palestinska flyktinglägret Baka’a (men inbilla er inte att ni kan hitta det på kartan). Jag tillägger att de var väldigt sympatiska och gulliga och att jag senare många gånger undrat om de kom att ingå i rånarligan – en i mitt tycke beundransvärd form av solidaritet.

(Baka’a, en eländes plats där tiotusentals palestinier fösts ihop sedan de fördrivits när Israel ockuperade västra jordanstranden 1967. PFLP hade ett starkt fäste där. I Baka’a, Souf, Al-Wahdat och i fattigkvarteren på Jebel Jouf kände man igen mej. Men Abu Rayed blev så småningom matthandlare i centrala Amman.)

Två danska grabbar i nitton-tjugoårsåldern, idag sextioåriga män. De var medlemmar i KUF, ungdomsförbund till utbrytargruppen Kommunistisk Arbejdskreds som ansåg att arbetarklassen i de imperialistiska länderna var ”mutad” med smulor från de övervinster kapitalisterna gjorde på exploateringen av tredje världen. Därmed var det meningslöst för kommunister i Västeuropa, USA, etc att försöka mobilisera de inhemska arbetarna, all kraft skulle i stället koncentreras på stöd till revolutionärer i de undertryckta länderna.

Dagen därpå får jag ett utdrag ur Peter – Øvig Knudsens – bok där det framgår att rånerna pågick så länge som fjorton år innan medlemmarna greps och dömdes till tio års fängelse vardera. Han visar också att några andra som befann sej i Jordanien ungefär samtidigt med danskarna och mej var Gudrun Ensslin, Andreas Baader och Ulrike Meinhof, grundarna av den västtyska Röda Arméfraktionen (”Baader-Meinhofligan”) – samt en venezolan vid namn Iljitj Ramirez Sanchez, sedermera ökad som ”terroristen Carlos” – och min nyfikenhet stärks på min ”akt” hos Säpo som jag trots ett framtingat riksdagsbeslut inte lyckats få se annat än i form av en bunt svartcensurerade papper och några artiklar som jag skrivit själv.

Peters färdiga bok är för mej emellanåt rätt omskakande läsning – fastän (eller kanske just för att) det knappast är palestiniernas öde och egentliga motstånd som intresserar honom. Hans syfte är att klarlägga att det alltså fanns en dansk variant av 1970-talets europeiska terrorgrupper.

Men var de verkligen jämförbara?

Och en person som jag saknar i boken – för att bilden av ”oss” som var där skulle blivit lite djupare och mer sammansatt – är Jean Genet, den besatte författaren till bland annat ”Tjuven och kärleken”, ”Matrosen och stjärnan” och ”Un captif amoureux”, som även han levde med befrielse rörelsen i Jordanien på det stadiet. – Å andra sidan skulle det dröja ända till 1993, sju år efter hans död, innan jag själv upptäckte det och att jag i honom hade en frände.

Våren 1971, då PLO-ledaren Yassir Arafat var på väg att ge upp Jordanien, var både Genet och jag i bergen i Ajloun och bodde i de gamla maccabeernas grottor – och säkert har/hade vi *någonting* gemensamt med exempelvis Gudrun Ensslin och Ulrike Meinhof (liksom vi hade *någonting* gemensamt med varandra fastän han var bög och jag – till den grad – det motsatta) .

Och jag kan tänka mej att någon som antagligen skulle ha glädje av att läsa ”Un captif amoureux” (ungefär ”En förälskad fånge”) är Ewonne Winblad som för några år sedan ledde Säkerhetstjänstkommissionens förhör eller ”intervju” med mej. Sedan dess har vi några gånger råkat på varandra på gatan utan att byta ett ord. En gång var vi vänner och kollegor på Sveriges Radio-TV, nu är hon en sjuttioårig, fyllig dam (i min smak) – och naturligtvis hade hon inför förhöret haft full tillgång till Säpos arkiv, inklusive uppgifterna från CIA, Mossad och andra spion- eller säkerhetsorganisationer. Att döma av hennes frågor är det ett högst fascinerande material, men jag ser i hennes ögon att hon inte är nöjd, att hon skulle vilja tränga djupare, försöka förstå.

Fast bredvid henne går alltid hennes man, Lennart, som efterträdde mej som rymdreporter på TV-Aktuellt, och hans ansikte blir varje gång lika mörkt, hans ögon lika svarta.

2

Säkerhetsagenten på Ben Gurionflygplatsen höjde inte ens på ögonbrynen inför min behå – däremot upplevde jag en triumf då jag skulle ta av den och det räckte med en lite vädjande blick från mej för att han för en stund skulle lämna omklädningsrummet av respekt för min integritet.

Det var en ljuv, flickaktig behå införskaffad för just den resan.

De små kuporna med bomull putade knappt märkbart under mina tröjor men den lilla förvirring de ibland åstadkom gjorde mej synlig och befruktade mej.

Hemkommen skrev jag i Proletären:

”Våren är på väg
till Ingenmansland – jag
såg mandelträdens vita
och rosa skyar över
kullarna mellan Qabatiya
och Jenin medan
studenterna på hemväg
från universitetet i
Nablus kroppsvisiterades
vid vägkanten.

Våren är på väg och
på sandstranden
i Tel Aviv gick Doris
och samlade snäckor
medan jag stod med
skorna i handen
och kände det svala
vattnet strila mellan
tårna. Det var samma
morgon som en pojke
rusade nerför Rehov
Ha’aliya med två
knivar. En av de
dödade hade kommit
från Ryssland tre
månader tidigare.

Varken vintern eller
våren bryr sej vems
land det är – men
i Yizre’eldalen stod
mandelträden i
täta rader som en
romersk armé. Det
var inte långt från

den plats där Joseph
ben Matthias blev
tillfångatagen och
förvandlad till
Josephus Flavius.

Så många vårar!
Jag var ännu ung
när jag såg barn brända
av napalm och mötte
de fördrivna med
deras kokkärl och
blommiga täcken.
De har åldrats fortare
än jag.

Våren är på väg
och hos min vän H.
i gamla staden
såg jag fåglar med
svarta huvuden smeka
varandra med stjärt-
fjädrarna. Men H. tänkte
inte längre som jag
utan sökte kraft
i guldglittrande böcker.
Sedan sist hade han
blivit granne med
en synagoga.

Vem kunde tänka på
våren i Balata
eller Deheisheh? De
föräldralösa pojkarna
skockades kring Doris
och deras händer
lyftes som till be-
röring. De ville
torka hennes tårar.
Från Betlehem till
Jenin mötte vi inte
ett barn som inte
förlorat någon.

En ensam, röd vallmo
var det enda vårtecknet
i bosättningen Elon
Moreh. Annars fanns

där inget nu, det var
som att tusentals
vårar inte existerat.
När rabbinen såg
ner mot dalen
uppfattade hans ögon
inga levande män-
niskor, inget Nablus,
inget Balata. De
gestalter han såg
var Abraham, Jacob
och David, staden
han betraktade var
det bibliska
Shechem.

Våren var på väg
men på bergskrönen
växte bara blommor
med främmande namn:
Bel El, Ma'ale Levona,
Shillo, Eli, Binyamin,
Migdalim, Ma'ale
Efraim eller Elon
Moreh. I de doftande
städerna växte
vaktornen höga som
palmer.

En vallmorgon i
Galiléen vaknade
jag ur en dröm
som förklarade ”Inta
marra”. Detta
landskap som gjort
mej till man ville
nu göra mej till
kvinna. Bröst
kunde jag ordna
men hur skulle jag
göra med livmoder
och äggstockar?

Våren var på väg
till Ingenmansland – men
hur skulle jag göra
med barnen – med
alla döda, alla

krymplingar, alla
fängelser, alla sprängda
eller igenmurade hus;
hur skulle jag göra
med Balata, Deheisheh,
Ain El—Hillweh eller
Al—Wahdat? Hur skulle
jag göra med allt
jag bar inom mej; jag
som inte kunde föda?

Våren är på väg
och på Dizengoff i
Tel Aviv är det jag
som lockar männen
och Doris kvinnorna.
Ryska dragspel och
violiner i varje
gathörn. Staden är
inte ens hundra år
men på Allenby
finns redan en stank
av Alexandria;
redan halvt övergiven
står den gamla sy-
nagogan vid Hayarkon.
Jag skulle kunnat
älska Tel Aviv och
kanske är det det
jag gör.”

3

Jag är romanförfattare och kan bli vem jag vill, välja kön, egenskaper och namn efter behov – fascinerad, lockad eller besatt av det nya och annorlunda som händer mej. Jag kan vara en stinkande, krälände, tiggande krympling i Calcutta, en före detta flygvärdinna, som av talibanerna i Kabul reducerats till ett hjälplöst beslöjat honkreatur, jag kan vara en fyllig och prydlig, sjuttioårig dam som Ewonne Winblad. I motsats till så gott som alla andra män har jag ingen automatisk potens utan är potent när jag vill, impotent när jag vill, jag kan vara hård eller vek, nymfoman eller frigid, man eller kvinna eller mittemellan – och jag kan få kvinnor att känna sej som talande djur (fast jag naturligtvis, emellanåt, går på pumpen). Ibland är jag en fetlagd, astmatisk, femtiosjuårig tryckeriägare och före detta idealist som i turistutstyrsel och damunderkläder tar sej runt i Mellanöstern på uppdrag av en revolutionär organisation.

Jag är en romanförfattare som är eller blir vad jag skriver – kanske för att min ”vanliga” identitet är för vag och flytande. Det enda som är konstant är skrivandet, sambandet med mina barn och andra som står mej nära – och min politiska grundsyn. Jag lever – i själva verket – ett ljuvt, befruktat liv tillsammans med min älskade Annabelle som jag träffade en danskväll på Skansen för snart fem (eller snart sex, snart sju, etc) år sedan.

På försättsbladet till en av mina romaner – där jag är en lesbisk konstnärinna – citerar jag Baudelaire:

”Behöver jag säga, till er som lika litet har gissat det som någon annan, att jag i denna *fruktansvärda* bok har lagt ner hela *mitt hjärta*, hela *min kärlek*, hela *min religion* (förvänd), hela *mitt hat*? Det är sant att jag kommer att skriva motsatsen, att jag kommer svära vid mina höga gudar att boken är *ren konst, apkonster, jonglerier*; och jag kommer ljuga som en tandutdragare.”

Ja.

Eller nej.

Vad är exempelvis erfarenhet och vad är dikt i Strindbergs ”Inferno”? Eftersom det är en utarbetad skönlitterär text är naturligtvis alltihop *dikt* – som läsaren samtidigt tar till sej som en autentisk, registrerande dagbok.

Det finns dessutom belägg, från andra håll, att en hel del av det han skriver verkligen har hänt.

Var han då sådan som han beskriver sej – eller var han det inte, eftersom han uppenbarligen hade absolut kontroll över skrivandet – eller var suggestionen i skrivandet så stark att han (mer eller mindre tillfälligt) blev sådan han beskrev sej?

Skildringen är ”en tragisk, kuslig och varnande väckarklocka för hur svåra barndomsupplevelser kan förvrida livet för en känslig person”, skriver en psykoanalytiker. ”Han försöker desperat att vrida sig ur deras grepp, han kämpar med och mot demoner, han tvivlar, försöker nå nya positioner, men faller också tillbaka i gamla fällor och skenlösningar...”

Med S:s begåvning för gränsöverskridande synsätt önskar jag ofta som läsare att han inte skulle vara så påverkad, rent av styrd av sina barndomsupplevelser. Han skulle kunna bli en viktig debattör, om han styrdes mindre av sitt hat och mer av sin kärlek. Men nu bryter hatet igenom i politiska åsikter, i sexuella relationer och i konstnärligt arbete. Och hatet tycks iscensätta ständigt nya upplagor av att hamna i mental strykposition, fast det medvetna syftet är ’befrielse’. Jag undrar till slut om inte skrivandet av denna bok – förutom en redogörelse

för hans kamp – också har innebörden av en fortsatt självdestruktiv handling, där han kommer att få stryk av omgivningen och känna sig orättvist behandlad.”

Men om boken bara är ”ren konst, apkonster, jonglerier” – ett av många (framgångsrika!) försök att uppfinna sej själv..?!

Psykoanalytikern Tomas Böhm, som skrev detta i en recension av min roman ”Till Jerusalem”, inledde med att konstatera: ”Att tolka en författares inre liv och konflikter utifrån hans självbiografi låter sig inte göras” – och så gjorde han det.

Vad förvånad han skulle bli!

Fast den som framför allt blev förvånad var min far (Pirrip).

Efter hans död, aldrig så länge han levde, har jag insett att jag gjort (och gör) allt det han drömde men inte vågade. Naturligtvis måste det varit svårt för honom att se.

4

Ja, min älskling heter Annabelle och hon är 1.63 lång, drygt två decimeter kortare än jag, späd och kurvig som en tonåring. Glittrande stora ögon, de största ögon och de längsta ögonfransar jag sett. I lördags var vi på Louis i Södertorn och dansade till Jennie Löbel & Swing Kings och hon hade vinröd jumper, snäv, grön kjol, mönstrade strumpor och skor med fyra centimeter höga, spetsiga klackar. Självt hade jag tajta manchesterjeans och mjuk, rödbrun bomullströja. På fyrtio- och femtiotalen gick vi båda på ställen som Vinterpalatset, Nalen och La Visite.

Det var den 18 augusti 2003, sista danskvällen den sommaren, som vi möttes på Skansen. Vi stämde träff vid Slussen två dagar senare och i trappan ner från Katarinavägen satt vi och kysstes och tog på varandra; så promenerade vi till Vitabergsparken och fortsatte kyssas där. På den vägen är det.

Vintertid, som nu, klär hon sej i hatt, yllekappa och grova skor och går på stan förvandlad till en liten tant. En liten, morsk, beslutsam tant som traskar i snögloppet med nästan militäriskt svängande armar – och jag blir alltid lika hänförd.

Sedan länge har hon sina bestämda affärer där hon handlar, en hälsokostbutik vid Fridhemsplan där hon köper gryn och torkade aprikoser, Konsum i hörnet Hornsgatan-Ringvägen där hon köper fisk, ett finskt bageri i Örnberg där hon får mörka limpor till halva priset mot vad de kostar i innerstan; etc. Oftast har hon då börjat med att gå hela vägen till stan från Traneberg där hon bor.

Hon går och går, särskilt de dagar vi inte ses, nästan alltid ensam men ibland med Carina, sin två år äldre syster, som är dubbelt så stor som hon. De beger sej ofta till Myrorna på Adolf Fredriks kyrkogata, där Annabelle nu senast hittade en skär sextiotalsjumper med silverglitter över barmen, och därifrån snett över gatan till Citykyrkans konditori. Carina är nybliven änka medan Annabelle för sju år sedan förlorade den man hon då haft sällskap med i sjutton år.

När hon går från mej på Högbergsgatan, i regel på måndagsförmiddagarna, brukar jag hänga ut genom trappfönstret och titta och vissla efter henne och som hon marscherar iväg i den långa bruna kappan och den likaledes bruna blomvasen till hatt väcker hon en ömhet som bara kan jämföras med den jag känt för mina barn.

Hon är mormor och farmor, jag morfar och farfar. Jag minns nästan övertydligt när jag en vårdag för snart fyrtio år sedan gick nyförälskad genom Vasaparken och en gammal gumma som satt på en bänk lyfte huvudet och mötte min blick – och i min skrivarlya på Fleminggatan antecknade jag: ”Att se flickan i en gammal kvinnas ansikte”. Kanske händer det idag att en ung kvinna ser pojken i mitt.

I min kvinnoutstyrel, som nu, är jag en barmig matrona i femtiofemårsåldern och när Annabelle såg mej i denna skepnad första gången skrattade hon lekfullt och kallade mej ”Syster Jane”. Ibland hittar hon också någon passande kjol eller jumper åt mej.

5

Pappa såg definitivt besynnerlig ut i ansiktet då han en vårdag 1980 räckte mej ett brev från sin nära vän, den norske bokförläggaren Henrik Groth:

”Kära vänner,

Hälsa Staffan och berätta för honom att jag inte på år och dag har läst en så spännande bok som hans Stalingradroman. För mej är detta en osedvanligt djupt inträngande historia, till synes kaotisk i sin splittrade reaktion, full av faktiska fel och missförstånd, med ett slags dubbel fanatism där all tillgång till förnuft och the middle way är förbjuden.

Det är väl min egen misstanke att idéer i sig själva är människans största olycka som ökar mitt intresse för hans sak, som ju på en gång visar en ofattbar trohet mot en absurd idé och en fanatisk vilja att se (och åter avslöja) alla motföreställningar.

Han överdriver ständigt sin känsla för de överlevande – och känner inte lika starkt för de döda. Men det övergår mitt förstånd att han inte bättre kan analysera hur arbetarna har det i Sovjet idag, och vad deras ‘makt’ egentligen går ut på.

Staffans sak kan sägas vara general Grigorenkos med motsatta förtecken.

Om avvikelsen från partilinjen är för grov är man sinnessjuk (och här menar jag att sovjet-psykiatrikerna är i god tro). På samma sätt är naturligtvis Staffan ‘sinnessjuk’ i förhållande till sin omgivning.

Vad har ni gjort för att frambringa ett sådant barn, varifrån har han hämtat detta otroliga hat?

Boken är av internationellt intresse för att dess ensidighet nästan masochistiskt är besatt av motföreställningarna. Jag var imponerad.

Till de naiva urspårningarna hör givetvis hans otroliga tro på att bluffmakaren Lysenko var ett alternativ till den ‘borgerliga’ genetiken.

Men säg mig en sak: När Staffan går upp- och nerför Kungsgatan med rätt att skjuta alla ‘klassfiender’ – vem skall han då skjuta? – Och detta är skrivet i Sverige!! Det socialdemokratiska paradiset!

Jag vi är visst eniga om allt väsentligt.

Hälsningar från vännen

Henrik”

6

Jag har bevisat att kommunikation är (o)möjlig.

Kära Ewonne!

Tro inte allt vad Henrik skriver. De läser in allt möjligt som inte står där och undviker därmed det väsentliga: sin egen rädsla. Men du vet ju, eller hur, att jag ljög om det försvunna passet? Det har gett mej lite dåligt samvete. Ja, jag har ett samvete, det har jag verkligen.

Kära pappa!

Jag är glad över att du tycker att "Vägen genom Stalingrad" är min konstnärligt bästa bok. Formen är ju allt.

Fast det är märkligt hur mycket lättare jag har att prata med dej nu när du är död.

Kära Ewonne!

Ta inte illa upp för att jag mitt i det hela också betraktat dej som kvinna. Men den du blivit på äldre dar påminner mej så mycket om den jag kunde varit och i någon mening faktiskt är. I grund och botten är det således en (lite avundsjuk) komplimang.

Käre Patrik!

Jag tycker inte ni ska bry er om att recensera "Det talande djuret" i Proletären. Om det är dr Jekyll i mej som skriver om George Habash så är den skriven av Mr Hyde. Däremot tycks det som om nästa roman, med arbetsnamnet "Habers testamente", skrivs av båda. – Gratulerar till barnet och tack för många fina artiklar:

Käre Ezra Pound!

Jag vill tacka för din dikt "Provincia Deserta". Jag har återkommit till den åtskilliga gånger de senaste trettio-fyrtio åren och jag måste få upprepa de första raderna (för dej) här:

At Rochecoart,
Where the hills part
 in three ways,
And three valleys, full of winding roads,
Fork out to south and north,
There is a place of trees... grey with lichen.
I have walked there
 thinking of old days.

Och du ska veta att den svenske poeten Lars Forssells översättning eller tolkning står dej nära:

Vid Rochecoart
Där bergen vandrar
 åt tre håll
Och tre dalar med vindlande vägar
Förgrenas åt söder och norr,
Där finns en plats med träd... gråa av mossa.
Jag har vandrat där
 och tänkt på gamla dagar.
Vid Chalais
 finns en flätad lövsal;

Pensionärer och omhändertagna gamla kvinnor

Har rätten till den -

det är välgörenhet.

Jag har krupit över murkna tak

och blickat ut

Över Dronne

över en flod full av liljor.

Jag medger, Ezra, att det är rätt fräckt att avbryta där – men åtminstone du och jag känner ju fortsättningen.

Det är ju, som jag skrivit någon annan stans, formen som är allt – men jag har också, långt före jag läste din dikt – för just nu femtiosju år sedan – vandrat i Perigord och sett Ribeyrac, jag har rott i en gammal eka bland liljorna i Dronne, jag har bott i ett murket hus vid flodstranden hos ett gammalt fattigt par och deras olyckliga dotter som förlorat sin fästman i kriget, jag har spelat på ett piano som inte stämts sedan förra eller förrförra freden. Jag har dykt i ett vattenfall i Dronne!

Och ändå – när jag läser ”At Rochecoart, Where the hills part in three ways, And three valleys, full of winding roads, Fork out to south and north” är jag också i nuet, på en plats som inte existerar eller i varje fall inte finns på kartan. Jag har suttit där och druckit svart kaffe och talat med gamla män – mitt i ”Provincia Deserta”.

Tack,

Kära Ewonne!

Jag har kommit på att jag som kompensation för min lögn om passet ska avslöja något som säkert inte fanns med i Säpos papper. – När Golda Meir, hon som du vet sa att hon låg vaken om nätterna för att araberna i Israel föder så många barn, då hon kom till Stockholm när det nu var gjorde vi en docka av henne och hängde upp på Gustav III:s utsträckta hand på Skeppsbron. Och när kortegen med henne körde upp mot Grand Hôtel mittemot sköt vi raketer över vattnet och tände eld på henne – och vet du vad: i denna och en del andra aktioner deltog kamrater från FLN i Algeriet – medan Säpo var fullt upptagna med att fotografera demonstranter i Kungsträdgården...

Varför ställde du förresten inga frågor om spionen och infiltratören Gunnar Ekberg, bara upprepade en massa dumheter som måste ha kommit från honom? Han som jobbade för både svenska och israeliska underrättelsetjänster borde väl varit av största intresse för er utredning?!

Jag hade förstås haft ett och annat att berätta om honom. Eller framgick det inte av ”akterna” att han nästlade sej in som dykexpert och erbjöd sina tjänster åt PFLP – i syfte att kunna tipsa Mossad om lämpliga anfallsmål i Libanon – och att han fick mej att förse honom med rekommendationsbrev...?

Det var för övrigt fyrverkeriraketer vi sköt mot Golda Meir. – Jag mötte en gång ett gammalt judiskt par som bott i München i början av 1920-talet och stått på sin balkong och kastat äpplen på nazistiska demonstranter – och den gamla damen log lite vemodigt och sa: ”Ibland är det skönt att kasta äpplen”.

For Auld lang syne

Staffan B.

7

Min far heter Pirrip och jag heter Philip i förnamn men mitt barnspråk kunde inte få ihop de båda namnen till något längre eller begripligare än Pip. Så jag kallade mej själv Pip och kom att kallas Pip. Idag ser jag det som ett flicknamn och numera, som gott och väl vuxen, bastant dam, kallar jag mej hellre Kathy. Jag betraktar Pirrip som min fars efternamn med stöd av hans gravsten.

Pappa Pirrip fick mej att älska OA:s ”Mannen som gör vad som faller honom in” – men själv snattade han aldrig ens en kaviartub för snattandets skull.

Pip/Kathy (som står halvnaken på omslaget till sin bok ”Great Expectations”, 1982) skriver: Det finns ingen tid; det finns. Bortom glömskans buffertar som är vår buffert till verkligheten: det finns. Som i drömmen: det finns och det finns inte. Kalla det TERROR kalla det FULLSTÄNDIG MÄNSKLIG ANSVARIGHET. SVINET som jag ser på kanten av graven är SVINET jag som varken döden eller social kritik tar kål på. Denna TERROR är gudomlig därför att den är verklig och må jag sjunka in i DEN.

Hon har sin utstyrsel som prostituerad och håller händerna med målade naglar framför ansiktet så att armarna samtidigt, hjälpligt, döljer de nakna brösten. Kanske var det våldtäkterna och massakrerna i flyktinglägren Sabra och Chatila som fick mina bröst att växa ut hösten 1982.

Tolv-tretton år tidigare berättade Ghassan om hur anständigt och respektfullt den libanesiska säkerhetspolisen torterar kvinnliga politiska fångar: iförda vita, fotsida fångdräkter spänns de fast på en brits och i tyget finns snitt över könet och bröstet så att elektroder kan monteras med ett minimum av kränkning av deras ärbähet.

Jag, Kathy, hisnar vid tanken att tvingas gå omkring i en sådan dräkt; inför alla som ser mej existerar jag bara som dessa arketyriskt placerade snitt.

Det hade börjat med att värnpliktige sergeanten Pip 1965 reste sej upp på ett repmöte på Gotland och avbröt överstens analys av världsläget och Vietnam. Plötsligt stod han i palestinska flyktingläger som Baka'a och Al-Wahdat, Ain El-Hilweh, Bourj El-Barajneh och Tel Ez-Zaatar och talade om en möjlig solidaritet mellan världens förtryckta och kämpande. Han stod bland resterna av utplånade byar och hittade dockarmar, kastrullskåp och halvbrända skolböcker, han mötte napalmbrända barn – men framför allt: människor som organiserade sej till motstånd. Hos PFLP och det israeliska Matzpen (=kompass), också hos gamla libanesiska, palestinska och israeliska kommunister lärde han sej se och förstå – och fick uppleva en vänskap som han dittills inte visste existerade. Snart stod han och talade på begravningar för dem som mördats eller stupat i strid. Han agiterade på hundratals möten och demonstrationer, skrev böcker och tusentals artiklar, slogs med polisen, var med och ockuperade arabiska ambassader och hjälpte till att gömma kamrater på flykt. Under många år blev en liten etta på Västerlånggatan 73 på en och samma gång hans barns hem och en central för en aktivitet som Säpo förgäves försökte förstå.

En enda gång var han rädd, i Beirut under inbördeskriget, då han bad om ett vapen för att kunna delta i försvaret mot falangisterna och kamraterna som höll kvarteret bara skrattade och sa att det var deras jobb. Skräcken fanns i tanken att Ludde 7 år och Frida 1 kunde tvingas växa upp utan pappa.

Förtvivlan, som 1982, är något annat.

Det var sommaren då min yngsta dotter Maja var ett år och hennes och Fridas mamma och jag utan att våga beröra det var på väg att förlora varandra. Det var en av de vackraste av alla somrar och mamma och pappa Pirrip, mina syskon och deras familjer, Ludde, Frida och Maja njöt av (nästan) fulländad lycka och gemenskap.

Det var sommaren då Beirut brann i TV:n varje kväll, den sommar som ledde fram till pogromerna i Sabra och Chatila. Var och varannan vecka åkte jag till stan för att tala på möten och demonstrationer, dessemellan grävde jag bokstavligen ner mej genom att bända upp stenar och rötter och göra en äng vid stranden. Den ende av alla närvarande vuxna som vågade tala med mej om det som pågick var min svåger Johan.

En dag i juli bestämde jag mej, i stor vanda, för att jag måste sätta mej vid skrivmaskinen och försöka tränga in i och uttrycka de känslor och klyvnader som ansatte mej. Jag slog mej ner i "ateljén", en tillbyggnad som annars bara använd(e)s till måltider, och hade precis hunnit sätta ett papper i maskinen då pappa kom och satte sej i en vilstol strax utanför dörren (ett av de få ställen där det fanns skugga). – Jag paralyserades, kunde inte skriva, inte tänka och känna då jag visste att han kunde höra såväl mina tangentslag som mina tystnader. I en kvart eller så försökte jag, men till slut var jag tvungen att gå ut och säga det, förklara att det var något särskilt jag ville komma åt.

Nog förstod jag att han, gammal och astmatisk, behövde den där platsen. Där fanns också lite fläktande vind – och utsikten över fjärden. Hjälpöst försökte jag säga att det ju också fanns skugga och vind på planen nere vid de stora tallarna.

När han, Pirrip, rest sej – så där stel i ansiktet som bara han kunde bli – såg han på mej med förakt och sa: "Att du alltid måste vara så förbannat känslig!". Så gick han – och efter en stund kom mamma (Pirippa?) rusande och tog resten av min heder.

Det blev inget (sådant) skrivet den sommaren – inte förrän efter pogromerna då jag, ensam därute, förvandlade paradiset till ett tillhåll för häpnad och begabberi.

8

”Letter from afar” – ett brev till Folkfronten för Palestinas Befrielse, PFLP, den 26 april 1998:

Dear comrades and friends

Det tycks mej – när jag som nu betraktar Mellanöstern från en avlägsen stjärna – att det är en katastrof för det palestinska folket och araberna i allmänhet att PFLP inte har förmått utveckla ett alternativ till den så kallade fredsprocess i vilken de flesta drömmar och ideal just nu begravs.

PFLP var förut den enda palestinska organisation som var i stånd att utmana den dominerande politiken inom PLO, men efter Oslo-överenskommelsen och handskakningarna i Washington förefaller det uppenbart att PFLP blivit vad jag vill beskriva som ‘hjätplöst överraskat och häpet’. Under min resa till Libanon och Syrien hösten 1995 fann jag inget som tydde på att ledarskapet i PFLP hade fått grepp om den nya situationen. – Naturligtvis påstår jag inte att jag heller hade det; i själva verket gjorde jag den resan i hopp om att ni hade det och att jag skulle få ny kunskap från er. Men nu, snart tre år senare, eller fyra och ett halvt år sedan handskakningarna, kan jag fortfarande inte se att ni har något alternativ.

Detta väcker givetvis frågan varför PFLP fortfarande existerar... (Jag ser det som min plikt att uttrycka mej rakt på sak...)

I tjugofem år, räknat fram till det ögonblick då jag upptäckte er hjälplöshet, har jag arbetat som en nära vän och kamrat till PFLP. Nu tycker jag att det minsta jag kan göra är att förmedla mina synpunkter – oavsett deras värde. Och jag vill understryka att min grundläggande uppfattning är den som uttrycks i ‘Strategi för Palestinas befrielse’ 1969; allt detta som, rör klasser, principer för allianser, etc.

Och min nuvarande ståndpunkt är att dagens katastrofala situation inte skulle varit hälften så katastrofal om PFLP kunnat analysera den nya verkligheten på ett ‘korrekt’ sätt och utvecklat den palestinska kampen i enlighet med analysen. – Att se fredsprocessen som enda orsaken till den ödesdigra, förödmjukande och desperata situationen är som jag uppfattar det ett allvarligt misstag.

Självklart vet jag lika väl som någon annan att situationen är totalt förändrad, framför allt jämfört med den 1969, men också till exempel med den som rådde före Gulf-kriget. Det är en ny verklighet såväl på världsnivån som på de arabiska och palestinska nivåerna. Det finns – för närvarande – mycket få krafter att alliera sej med. Den kapitalistisk/imperialistiska ekonomin, med dess politiska och militära styrka, penetrerar och behärskar de flesta hörn på jorden. Gulf-kriget satte punkt för en period som kan sägas ha börjat med Gamal Abdul Nasser.

De länder som omger Palestina har uppnått en ny slags stabilitet. De ‘revolutionära situationer’ som fanns ett tag i Jordanien och Libanon har för länge sedan försvunnit och lär inte återupstå i brådskan.

Min uppfattning är att Yassir Arafat, som representant för den nationella bourgeoisien och småborgerligheten, godtog Oslo-överenskommelsen därför att han drog slutsatsen att ingenting annat återstod. Eftersom den storartade Intifadan dessutom hotade hans position såg han till att utnyttja den som ‘sitt’ kort i förhandlingarna.

Och, det är klart, det var inte mycket som ‘återstod’ i det ögonblicket – för dem som hade bråttom och inte var intresserade av eller i stånd att tålmodigt utveckla situationen mot en ny

fas. Naturligtvis kunde Intifadan ha utvecklats med en 'korrekt' strategi och självklart skulle detta ha påverkat allt omkring. Varken den så kallade fredsprocessen eller de militanta, islamistiska gruppernas framväxt var ödesbestämda.

Under mitt besök 1995 förstod jag att det inom PFLP fanns en växande självkritik angående frågan om nationell enighet. Jag hörde somliga säga att PFLP kanske hade betonat enighet alltför mycket och därmed tappat bort eller åsidosatt sitt arbete som parti och avantgarde. – Det förefaller sannolikt att en alltför stark tonvikt på enigheten inte bara hjälpte Arafat att missbruka Intifadan – utan också gagnade honom i Jordanien 1970-71 och i Libanon 1982, etc. Historien, om någon kommer att bry sej om att skriva den, kommer i så fall ge svaren på det.

I alla händelser blev fredsprocessen ett faktum, ett mer och mer förödmjukande faktum för varje dag.

Och det förefaller mej – sett från denna fjärran stjärna – som att PFLP reagerade på denna nya situation genom att sätta sej mellan två stolar ... plötsligt ur stånd att bestämma sej för om denna nya verklighet skulle bekämpas inifrån eller utifrån.

Det grövsta exemplet, som jag ser det, på detta att ni satte er mellan stolarna var när ni först vägrade att delta i valen och därefter ändå deltog i PNC i Gaza. Ingenting visar tydligare frånvaron av en linje – eller, vilket jag inte vet något om, avslöjar att det existerar mer än en linje inom partiet.

Ett fall mellan stolarna av detta slag kan sägas blotta att ni inte vet vad ni är – och att ni, på detta stadium, representerar ingen...

Sedan några år har jag hört om en annalkande kongress – uppskjuten gång på gång. Jag kan inte uttrycka hur ledsen jag är över att se eller höra om dessa symptom på er nuvarande svaghet. – Nu när PFLP behövs mer än någonsin – till att lägga fram och *vara* alternativet!

Det är inte min sak att säga vad som är bäst att göra, men som jag har pekat ut: ni måste välja. Antingen att fortsätta 'utifrån' (givetvis inkluderande Västbanken och Gaza) på ett sätt liknande det före 1993 (alltså som en 'befrielseorganisation') eller att kämpa inom den verklighet som uppstått genom fredsprocessen som ett revolutionärt *och* demokratiskt marxist-leninistiskt parti.

Det avgörande är detta: vi vet alla att den så kallade Palestinafrågan inte kommer att bli slutgiltigt löst genom denna 'fredsprocess'. Vi vet att nya strider kommer att utvecklas för att uppnå frihet och rättvisa, på såväl den palestinska som den arabiska och världsnivån. Parollen 'ett demokratiskt Palestina', en stat där alla har samma rättigheter oavsett etnisk och religiös bakgrund, etc, kommer fortsätta att ha sin kraft.

Detta att vi vet att kampen kommer fortsätta vad vi än gör eller tänker nu måste förstås påverka det vi bestämmer oss för. Vi eller ni har både ansvar gentemot det palestinska folket just nu och gentemot ert folk och dess kamp i framtiden.

Så – betjäna dessa skyldigheter bäst genom att sitta på den ena stolen eller på den andra?

En fråga som genast leder till en annan: är de nuvarande förhållandena, särskilt inom det palestinska folket självt och i dess omgivning i Palestina, Libanon, Jordanien, etc, i någon utsträckning mogna för att 'befrielseorganisations'-aktiviteter ska kunna bli effektiva i denna period? 'Tillåter' kombinationen av subjektiva och objektiva förhållanden överhuvudtaget en återgång till tidigare former av arbete..?

Eller visar dessa förhållanden tvärtom att det verkligt fruktbara skulle vara att arbeta som ett kommunistiskt parti (M-L!) inom 'fredsprocessen' och ständigt fördjupa motsättningarna i detta projekt som fiendeläget vill genomföra på grundval av total palestinsk kapitulation och förnedring?

(Självklart står inte denna linje i motsättning till fortsatt arbete i flyktingläger, etc utanför 'fredsprocessen'.)

Och självklart talar jag om någonting väsenskilt från det revisionistiska 'Folkpartiets' linje och arbete. – Som jag förstår det skulle ni skapa fruktbara motsättningar redan genom att stiga in på arenan! (Om ni inte lutar er bakåt och låter farliga beslut passera på det sätt som skedde i Gaza...)

Verkar det inte rimligt att den revolutionära uppgiften på detta stadium är att delta på den arena där politik och fakta skapas sedan Oslo och där slåss för nationell frihet och demokrati – något som ju ingen i själva verket har planerat att skänka ert folk. En 'inifrån'-strid under parollen 'varför är frihet och demokrati bra för Sydafrika men inte för oss?'.

Är det inte sannolikt att 'befrielse rörelse'-linjen å ena sidan hörde ihop med ett stadium som inte längre existerar – och å den andra hör ihop med ett framtida stadium under nya förhållanden? – Att denna linje inte passar den nuvarande verkligheten???

Utfört på rätt sätt skulle detta definitivt inte betyda att folket i flyktinglägren lämnades i hopplöshet; i stället kunde det tvärtom skapa en solid bas för kampen (i enlighet med förhållandena) överallt.

Nå, kära vänner och kamrater, det här var små tankar från yttre rymden. Kanske är jag inte en av er – men det är jag.

Love and regards

/SB”

(Enligt sin partibok är SB medlem i KPMLr/Kommunistiska Partiet sedan 14 februari 1980.)

9

Jag – i min kvinnokropp – älskar språkvetaren, psykoanalytikern, filosofen, feministen och litteraturtolkaren Julia Kristeva, som inte stängt in sej och världen i ett *enda* förhållningssätt. Dessutom, när jag för något år sedan första gången såg en bild av henne, en drygt sextioårig, barmig dam i jumper berusades jag av tanken att jag kunde fötts som flicka och blivit som hon.

På en gång subjekt och objekt, människa och djur.

Jag begriper inte allt hon skriver men ofta berusar och hetsar det mej i mitt innersta.

Som, exempelvis, då hon polemiserar mot Jean-Paul Sartre som kritiserat Baudelaire för hans självbespeglning (narcissism) som hindrat honom att ta filosofisk och politisk ställning.

Enligt Kristeva förbigår Sartre därmed ”den sanna baudelaireiska världen som utkämpar en strid med abjektionen (bortstötandet) för att hålla kvar ett brådmoget Jag”.

(Nej, det är inte lätt.)

”Inför Baudelaire diktens smärtsamma vittnesbörd om vår kärleks-identitets arkeologi och inför hans lidande, uppbyggt av separationer och upplösningar, är det milt sagt en misstolkning att be poeten att ’rakt i ansiktet’ på sin familj och på samhället slänga ut ’att deras borgerliga dygder är avskyvärda och stupida’.”

Så kommer det:

För Baudelaire ”är det skrivandets process bortom denna ideologi och med alla sina särdrag i behåll som medför själva möjligheten till njutning. Däri kan hans individuella avvikelser, spleen eller lidande, upplevas inte som stelhet utan upphöjd, en vitglödgd bergskam mellan oändligheten och intet. Det finns bara en lidelse: tecknens tillblivelse och återuppbyggande. En sådan operation liknar en gång på gång rekonstruerad ’barndom’, något som poeten så ofta gör anspråk på och som kritikerna har tendens att identifiera med den ålder som föregår skrivandet. Kanske är den ingenting annat än en kropp som blivit helt erotisk, liksom det verkliga barnets kropp är det, men denna gång därför att den skriver in sig i det poetiska registrets mångfald, alltifrån drifter till ideal...”

”‘Denna efter behag återfunna barndom’, detta ’barn som ser allting som *nytt*, som alltid är *berusat*’ vad är det annat än författaren som arkeolog till våra narcissistiska känslor, slitna mellan ideal och abjektion, mellan bild och tomhet, oändlighet och icke-mening?”

- Fast det i mitt fall *råkat* bli så att min ”skrivande kropps” begär från första stund vävts samman med andras utsatthet och motstånd. Så till den grad, så djupt, att själva ”den skrivande kroppen” till slut måste anpassa sej och förvandlas i enlighet med utsattheten, motståndet – och njutningen.

”Åh, fjärilimé korimisti – begriper du det är du listig.”

10

Vid stranden av sjön Trekanten, mellan Liljeholmen och Gröndal, ligger ett servicehus med en restaurang som serverar öl och dagens rätt och fastän där är modernt och till och med finns uteservering – med vattnet glittrande mellan höga pilar och alar – är det som en lockande blandning av forna tiders ölcaféer och Ringbarer (som jag till exempel minns från gamla Klara eller St Eriksgatan eller Söder). Maten är billig men starkölen kostar ungefär som på pubarna inne i stan. ”Dagens” är alltid två rätter, fisk och kött, som stekt salt sill och biff à la Lindström eller laxpudding och bruna bönor och fläsk, sådan mat som vi alla som nu är pensionärer en gång lärde oss älska (fast jag för min del fick för mycket av saltsillen då jag ett par sommarlovsveckor tvättade rost vid kraftverksbygget i Dönje).

Det är min lilla Annabelle, uppvuxen i Gröndal på 1930-40-talen, som fört mej dit och inte sällan träffar vi gamla bekanta till henne, som Kjelle och Hasse som båda sitter i rullstol och mest dricker öl eller uppklädda och prydliga gamla damer som blivit änkor och håller sej lite på avstånd från gubbarna och deras flaskor. Där finns ”Saffran” som seglat på de sju haven, Elsie som hade sybehörsaffären på Gröndalsvägen och Birgit, klasskamrat med syster Carina, som jobbade på Åhlens redan när det var Åhlen & Holm. Carina, som är pratsam och bullrig, kan få fart på vilket sällskap som helst och har fått ihop det med en nykter änkring som hon träffat på torsdagsdansen på Liljeholmen.

Intill ligger Stadsmissionens second handbutik där både Annabelle, Carina och jag ofta hittar våra damkläder.

På sjön lärde jag för dryga trettio år sedan min son Ludde att åka skridskor. Jag försörjde oss med att köra tunnelbana på helgerna och hade fått syn på isen från Liljeholmens tunnelbanestation. Annabelle och hennes kompis Olga brukade bada där.

11

I Atén, Beirut och på många andra ställen har det hänt mej att jag stannat upp, andats in och tänkt: Här luktar Sundbyberg. – Det måste legat en chokladfabrik i närheten.

Mamma fick missfall i Sundbyberg, jag ser när de bär in henne i ambulansen. Det skulle blivit barn nummer fyra. Men det var inte främst därför hon vantrivdes där. Hon kände sej deklaserad. Hon fick stå på balkongen och skrika åt ungar som plågade min lillebror Björn.

Det var 1943-44 då kriget vände. I träsket nere vid Löten låg en skjutbana där Bernta och jag plockade hylsor. Kanske var det hemvärnet eller några nazister som brukade öva. Men Bernta och jag var indianer som tog oss djupt in bland träskets videsnår och kastade oss mellan rötter och grenar.

Bernta var inte med när jag såg ”Kapten Blod” på Bristol. Då de satte brännjärnet mot hans axel vände jag bort ansiktet och smög ut. En dag när vi åkte skridskor på idrottsplatsen blev en klasskamrat till mej dödad av en snöplog. Det var stora blodfläckar på isen. Hela skolan var i kyrkan.

Berntas pappa var målarmästare. Hans mamma bakade bullar, det gjorde aldrig min mamma. Fastän mamma var hemmafru och fanns där hela dagarna befann hon sej nog aldrig riktigt i Sundbyberg. Lukten från Marabou blev nog aldrig hennes lukt som den blev min. Det är klart att hon hade ingen kompis som hade vinden full med Folket i Bild och hon fick aldrig läsa Biffen och Bananen. Och inte heller kände hon någon vars föräldrar var baptister så att hon kunde hänga med och få se när vuxna i vita kläder döptes i en bassäng. Inte badade hon i Löt-sjön och antagligen var hon aldrig på Bristol. Gurra Sjöberg visste hon inte vem det var fast det bara var fem minuter på cykel till Råsunda. Förresten kunde hon inte cykla. Jag undrar om hon någonsin kom så långt som ner till järnvägen, om hon någonsin såg Sievertz kabelfabrik och Marabou.

Till skolan kom hon förstås, på avslutningarna och kanske den där gången när en lärare gett mej en örfil så att jag måste gå till doktorn. Men det är ju skillnad på att komma dit på besök ett par gånger om året och gå dit varje dag. Inte fick hon sitta i ett klassrum högst uppe under taket och sjunga ”Herr Krokodil” och fylla i kartor med färgkritor, inte fick hon vara med om att rusa nerför trapporna och ut i vårsolen som gjorde att hela stan och himlen såg ut som på ett svartvitt fotografi taget med gulfilter.

Nog är det begripligt att hon aldrig bakade några bullar i Sundbyberg eftersom hon egentligen inte var där. Därför kunde hon varken baka eller ha spetsmönstrad, vit gardinkappa i köksfönstret som Berntas mamma.

Pappa var inte där så mycket han heller, fast på ett annat sätt. På kvällarna var han ofta upptagen med att bilda ett politiskt parti som skulle ligga mittemellan folkpartiet och socialdemokraterna; det hade inte mycket med mitt Sundbyberg att göra.

Jag var där. Löten var min, träsket var mitt, lukten från Marabou var min. Bernta var min första vän. Det hjälpte inte. En dag stod flyttbussen där.

Ibland på lördagskvällarna fick jag sticka ner till Alexanders konditori på Tulegatan och köpa en sån där liten tårta eller kaka med glasyr och apelsinkanter på; vad de nu heter. Så fick jag sitta med mamma och pappa och dricka te och spela casino eller lyssna på radio. Kanske att de i alla fall var i Sundbyberg just då.

Jag var tretton eller fjorton år då jag i en bok på pappas (Pirrips) skrivbord upptäckte vad som pågick medan Bernta och jag lekte indianer – då en bild första gången ställde mej utanför eller tvärtom stängde in mej i mej själv i ett slags desperat, skambelagd upphetsning: fotografiet av hundratals nakna kvinnor hopfösta vid kanten av en massgrav ögonblicket innan de skulle avlivas.

Det måste varit i slutet av kriget då slakten påskyndades för deras kroppar var inte utmärklade utan släta och vita, de hade hår på huvudet och mörka trianglar mellan benen – och som jag minns det var de alla upptagna av att med armarna skydda sina bröst mot främmande blickar.

Till och med i den situationen – och därmed också för pojken som satt och stirrade på dem – var de först och främst kvinnor.

12

Det är frostkall gryning när personalvagnen bromsar in på Nyboda. De två hararna fortsätter ostört att mumsa på gräsplanen framför den låga gula kontorsbyggnaden och du går in och hämtar fartnyckeln, tågvaktsnyckeln, lampan och tidtabellen. Du går över planen till spår nio, går in i hallen och ställer i ordning linje 13:3. Laddar upp i ena ändan, provar dörrarna, går igenom vagnarna och laddar och provar dörrarna i andra ändan. Du går längs tåget och tänder en pipa. Inte en människa syns till.

Det blir dags att köra och du lägger i första körläget, stannar efter ett par meter och halldörrarna glider upp. Du lägger i andra körläget för att få litet fart, går genast ner på noll igen för att du inte ska få summer och tvingas bromsa, lägger i första körläget, sedan andra ett ögonblick igen, och så ner på noll. Uppför backen från hallområdet växlar du mellan andra körläget, nolläget och första, växlar ligger rätt, tåget vrider sig gnisslande och kvidande över växeltungorna. Pipan brinner fortfarande, du mår utmärkt.

Du kör in i tunneln och i backen ner mot Aspudden får du M på hyttsignalen och kan ligga på andra körläget. Du kör in på linjen och får H, lägger i tredje körläget och tåget accelererar för fullt. Då du ser ljuset från Aspuddens station kollar du om högtalaranläggningen är påslagen, säger något i högtalaren och hör din egen röst komma tillbaka inifrån vagnen.

Aspuddens station är tom och glåmig, du står med öppna dörrar och väntar på avgångstiden. Pipan håller på att slockna, du ger den en sista tändsticka för att torka ur den, ingen kommer och du stänger dörrarna och kör.

Lysen är släckt vid Örnberg och du ser några skuggor som står och väntar på perrongen. När du för bromshandtaget i nolläge och drar till dig körveven känner du en tillfredsställelse av att ha folk på tåget. När du ropar ut Axelsberg är det några som hör dig.

Någon mer kommer på vid Mälarhöjden, ett par vid Bredäng. När du lämnar Bredäng öppnar du dörren till vänster om dig och släpper in den friska morgonkylan, ser enstaka fönster lysa i de tunga husen, vitt sken som av kökslampor. I skogsbrynet ligger en kärra med barnvagnshjul.

Du måste bromsa i den långa backen ner mot Sätra för att inte överskrida maximifarten, det bär dig emot. Den första passagerare som du ser och som ser dig på nära håll går av i Sätra och ni nickar mot varandra. Du tänker dig att hon ska öppna en affär eller ett daghem.

Flera stiger av vid Skärholmen och du tänker att tåget kanske är tomt igen. När du stänger dörrarna kastar du en blick längs förarvagnen och där sitter ingen.

I ett fönster mellan Skärholmen och Vårberg tycker du dig se en man i vit undertröja.

I de långa tunnlarna mellan Vårberg och Vårby gård, och mellan Vårby gård och Masmö, slår du på helljuset och står och drar i körveven och bromshandtaget för att söka experimentera fram något nytt sätt att köra så fort som möjligt utan att överskrida maximifarten och få summer. En gång får du summer och tvingas dra bromshandtaget i fullbromsläge, och tåget rycker litet. För att koppla in någon vagnmotor som eventuellt har slagit ifrån vid rycket står du och håller Å-knappen intryckt. Du ser fram emot att köra över bron över Albysjön. Så snart du kommit ut ur tunneln från Masmö låter du sidodörren glida upp, känner doften av vatten och skog, ser himlen rodna ovanför skogskanten. Gatubelysningen är fortfarande tänd i Fittja, där är ljuset redan tänt i var och varannan lägenhet.

Du ställer dörrarna på passöppna så att passagerarna själva kan öppna mittdörren i varje vagn och vagnarna inte blir utkylda, tar rulltrappan upp och växlar några ord med spärrvakten, och köper dig en kopp varm choklad i automaten för femti öre. Du tar med dig muggen ner i tåget och tänder en pipa till. Människor med bleka ansikten och ihopkittade ögon går på tåget med handväskor och matboxar i händerna.

Du öppnar samtliga dörrar mot perrongen, ser längs tåget och säger:

Tåg mot Centrum och Ropsten, var god tag plats. Se upp för dörrarna, dörrarna stängs.

Och du stänger dörrarna, trycker fram den gröna klarsignalen, sätter dig och för med en samtidig rörelse bromshandtaget till nolläge och körveven till tredje körläget. Så snart tåget fått lite fart går du ner på andra; impedansen som ger dig H kommer först när du är nästan framme vid sjön. Över bron löper tåget så mjukt att du kan känna det som i en flygmaskin.

- Masmoo, säger du i högtalaren och lägger på ett par kilos broms då du glider in i tunneln.

Medan tåget saktar in längs perrongen ser du en småväxt kollega i uniform och skärmmössa som väntar framme vid den punkt där du kommer att öppna förarhytten. Du blir glad vid tanken på att få sällskap, men ju närmare du kommer desto egendomligare tycker du att din kollega ser ut.

Så snart tåget står stilla och du öppnat vagnsdörrarna stiger han in i hytten. Han grinar mot dig med ett rynkigt ansikte.

- Jag kan vara din tågvakt, säger han.

- Du! utbrister du förvirrat och stirrar på honom.

- Just det, säger han, stänger dörrarna och trycker fram klarsignalen.

Du ser att han sköter dörrmanövreringen enligt reglerna och frågar:

- Är du anställd här?

Han flinar.

- Det kanske man kan säga.

Du har blivit sittande orörlig och han gör en gest mot manöverbordet.

- Varsågod och kör, säger han.

Du lägger in tredje körläget och tåget dundrar in i den långa, branta tunneln. Så för du högerhanden bakåt och slår på förarhytts-belysningen.

- Den där skärmmössan är inte särskilt klädsam, säger du. Flinet ligger orörligt över hans läppar.

- Jag är inte så kokett som du. Dessutom behöver jag den som maskering.

Han för handen upp till mössans överkant.

- De här centimetrarna förvandlar mig från dvärg till "en småväxt person". Därmed blir inte folk så rädda.

Du är medveten om att du har svårt att koncentrera dig på körningen, och för att undvika summer och ryckningar har du lagt på drygt ett kilos bromstryck samtidigt som du ligger kvar på tredje körläget.

Dvärgen ställer sig intill dig och du känner hans blick mot ditt ansikte.

- Jaså, säger han, du tror att det är så enkelt att upprätta samband mellan ord och handling.

Du skräms av hans ord och kastar en snabb blick mot honom. Uppförslutet mot Vårby gård har börjat och du släpper bromsen litet för sent; motorerna orkar inte ge tåget fart igen utan det lusar sig uppför backen.

- Vad menar du?

Han skrattar.

- Det vet du.

Du ser frågande in i hans ögon och känner att det syns på dig att du är rädd.

- Nej det vet jag faktiskt inte.

Han slår ifrån hyttbelysningen.

- Jag vet att du är rädd, jag behöver inget ljus för att se det. Han är tyst ett ögonblick och du känner hur du sliter i körveven som om du därmed skulle kunna få upp farten på tåget.

- Du har inbillat dig att du skulle kunna byta liv och sopa undan mig i det förflutna.

- Vad menar du med att byta liv, frågar du och ser rakt fram. Äntligen ljusnar det där framme.

- Vårby gård, säger du i högtalaren.

Så ser du på honom och ser hur ljuset från tunnelmynningen reflekteras i hans ögon.

- Och vad menar du förresten med att jag skulle sopa undan dig? Jag är jag och du är du, inte sant?

Han låter sina fingertoppar smeka över min högerhand.

- En synvilla käre bror, säger han.

Ni säger ingenting under uppehållet på stationen, du ser hur vant och rutinerat han sköter dörrarna.

- Du, säger han när tåget börjar rulla, var en gång desperat därför att du kände dig utanför, som att du inte var delaktig i andra människors liv, i vardagslivet.

Du slår ifrån körveven när tåget passerar över strömgapet utanför tunneln mot Vårberg. Du känner att dina armar är spända.

Han fortsätter.

- Så kastade du dig in i andra människors liv, upplevde gemenskap med dem i deras politiska kamp. Så skaffade du dig barn, så började du köra tunnelbana. Du trodde jag var glömd.

- För det första, säger du, så började jag köra tunnelbana därför att jag måste försörja mig och inte av något annat skäl.

Han skrattar skrockande.

- Vad du ljuger för dig själv! Har du verkligen helt glömt bort den vällust med vilken du tog på dig uniformen första gången, hur du njöt av att maskera din identitet bakom den, av känslan av att "bli som alla andra"? Du blev ju för fan nästan kåt!

Du är upprörd och märker inte att du passerar kilometerbeteckningen 13,7 i full fart – du får

summer och måste lägga i fullbroms. Återigen kör tåget uppför i snigelfart.

- Den känslan har ingenting med orsaken till att jag tog jobbet att göra. Det var...

Han smeker din högerhand och du rycker undan den häftigt.

- Inte? frågar han ironiskt.

- Och vad barnet anbelangar så var det inte planerat fast jag blev väldigt glad när jag fick reda på att det var på väg.

- Och du tänkte och kände att nu skulle du få uppleva ett "vanligt" liv, en normal familjelycka på samma sätt som andra människor?

- OK, säger du. Det är väl normalt att känna så.

- Ser man på, säger han.

- Vårberg, säger du i högtalaren. Så vänder du dig mot honom och frågar:

- Hur långt ska du åka med?

Du känner en rysning längs ryggraden när du ser glimten i hans ögon.

- Tills vi har talat färdigt, säger han kort. Så grinar han så att hans vassa tänder blottas, och fortsätter:

- Och hur var det med motiven för ditt politiska engagemang?

Din blick sveper över människorna på perrongen då tåget saktar in.

- Sköt dörrarna! säger du hårt.

- Det är riktigt, säger du när du har fått H på hyttsignalen, att jag kände mig utanför förut. Det betyder att jag hade en beredskap för att ge mig in i det "vanliga" livet om jag fick tillfälle. Så drev mina erfarenheter mig till just detta.

Sista delen av backen ner till Skärholmen rullar du på nolläget och låter den automatiska bromsförberedelsen sänka farten.

- Skärholmen, säger du just när förarvagnen når tunneln.

- Så långt är vi alltså överens, säger han.

Du rycker till och ser på honom.

- Överens om vad då?

- Var inte så nervös, säger han spydigt. Överens om att du först kände dig utanför och sen på olika sätt tog dig in i det "vanliga" livet.

- OK, säger du lugnad.

- Dörrarna! tillägger du irriterat då han står kvar intill dig fast tåget stannat.

När det på nytt blir mörkt i hytten säger han:

- Och så trodde du alltså att jag var glömd.

- Jag hade väl ingen anledning att komma ihåg dig.

- Det var vad du inbillade dig. Men vad tror du att det var som gjorde att du kände dig utanför förut?'

- Nej vad var det då? frågar du torrt och litet spydigt. Han lutar sig fram mot ditt öra och viskar:

- Att du sökte efter livets mening.

Du böjer dig irriterat ifrån honom och säger:

- Jag har funnit den.

- Jaså, säger han elakt.

- Sätra, säger du i högtalaren.

- Du menar att du har hittat ”den blå rymden” som du skrev om på den tiden?

- Ställ dig nu vid dörren så att du kan öppna så fort tåget står stilla!

Han rör sig inte.

- Den blå rymden, upprepar han.

- Du hindrar mig att sköta mitt jobb, säger du. Antingen sköter du dörrarna eller också får du gå av.

Tåget står stilla och du öppnar med knapparna ovanför manöverbordet. Så reser du dig och knuffar honom åt sidan för att kunna gå fram till hytt dörren, ser att det är tomt på perrongen, stänger och trycker fram den gröna klarsignalen. Du ger honom ytterligare en knuff på väg tillbaka till manöverbordet.

- Så du säger att du har hittat den blå rymden, säger han i samma elaka ton som förut.

- Den blå rymden existerar inte, säger du hårt. Meningen med livet ligger i att vara människa och arbeta för att alla människor ska få vara så mycket människor som möjligt.

- Du säger att den inte existerar, säger han. Vad är det då för skillnad på att vara människa och till exempel apa?

- Att människan är medveten om sin egen existens och kan förändra och förbättra sina omständigheter oavbrutet.

Du ser ut genom sidofönstret, ser det bleka solskenet över ängarna, skogen, radhusen och de tunga punkthusen.

- Bredäng, säger du i högtalaren.

- Vad är det för speciellt meningsfullt med den skillnaden, frågar dvärgen.

Hans grinande ansikte är dig motbjudande och du tycker att han ser på en gång löjlig och skrämmande ut i sin blå uniform, med glittret på skärmössan och de blanka knapparna på västen och kavajen.

- Vad är det för mening i att vara medveten om sin existens, fortsätter han. Blir existensen mer meningsfull bara därför att man vet om den?

Du svarar inte. Han går självmant fram till hytt dörren då tåget kör in på stationen. Medan passagerarna går av och på vänder han sig mot dig och säger kallt:

- Du tror inte själv på vad du säger.

- Det gör jag visst, säger du.

Du släpper successivt ner bromstrycket så att tåget börjar rulla i det ögonblick den gröna lampan tänds. Dvärgen ställer sig på nytt tätt intill dig.

- Varför tror du då att herr Goljadkin har såna ”speciella” nöjen för sig?

Du rycker till så att tåget nästan går i nödbroms. Du stirrar på dvärgen.

- Känner du honom?!

- Det är klart jag känner honom, säger han med en axelryckning. Det hade du väl kunnat räkna ut själv.

Ni är båda tysta medan tåget rullar allt fortare nerför lutet mot Mälarhöjden. Reflexmässigt lägger du på ett kilos bromstryck för att inte överskrida maxfarten. Du släpper bromsen när tåget nått ner till den kilometerlånga raksträckan.

- Herr Goljadkin är medveten om sin existens, säger dvärgen. Han handlar som han gör just därför att han inte anser att den blå rymden existerar.

- Han har sett och varit med om en del, säger du.

Dvärgen sticker fram sitt ansikte framför ditt, och du känner värmen och den sötaktiga doften från hans andedräkt.

- Vad vill du ha sagt med det?

Du darrar av rädsla eller spänning. Du försöker bryta dig ut genom att sätta på högtalaren och ropa ut stationsnamnet, men känner dig likadan efteråt. Dvärgen har ställt sig vid hyttddörren, och då du kastar en blick åt hans håll ser du att han ler skadeglatt.

- Jag ska av här, säger han då han öppnat dörrarna.

Du som hela tiden längtat efter att bli av med honom sträcker nu ut handen som om du ville be honom stanna. Men du lyckas inte säga någonting.

Han står på perrongen och trycker fram klarsignalen.

- Den blå rymden måste finnas, säger han med ett leende som går från ena örat till det andra. – Eller också inte, tillägger han och skjuter igen hyttddörren. Du startar automatiskt.

Du sitter omtumlad i mörkret fram till Axelsberg. I trappan ner mot perrongen kommer en kortklippt flicka i gul manchesterjacka med blixtlås fram. Dina händer som griper om körveven och bromshandtaget är svettiga.

Det är 1973, du är trettionio år, och Ludde tre. Detta är ett pussel.

13

Jag var tjuogoett och fortfarande Ingen (vilket i sej var mycket behagligt) då jag i en frisersalong fastnade inför ett foto i tidningen ”Se”: en fot och en hand upphängda i ett rep ovanför en vit mur. Rubriken var ”Så straffas en tjuv”.

Lika lite som inför de utlämnade, nakna kvinnorna vid massgraven kunde jag värja mej. I fasa blev jag den stympade pojken eller mannen, han som nyss varit människa och nu bara kunde existera som ett tiggande, stinkande kräldjur – och i skräcken fanns samma djupa, skambelagda upphetsning eller lockelse.

Senare skulle han bli huvudperson i min första roman – ett opus på vers som kunde gett mej Nobelpriset om jag skrivit det vid rätt tidpunkt i rätt land och exempelvis kallat mej J.M. Coetzee.

Det skulle gjort mej till Någon innan jag egentligen var det – och hade definitivt ändrat mitt liv till det sämre.

Men något avgörande hade ändå redan hänt: min första hustru, heder åt henne, hade dragit med mej till Iran, Afghanistan, Indien, etc – och jag hade känt *vittringen*.

Allt väljer man inte, men utrymme till val finns ändå alltid. Jag tänker på en av mina älskingspoeter, Anna Achmatova, som var i Paris före första världskriget och blev porträtterad av Modigliani och förstas hade tänkt sej en helt annan framtid än den hon fick genom oktoberrevolutionen 1917. Under andra världskriget var hon en i mängden av dem som uthärdade och stod emot den exempellösa belägringen av Leningrad.

På sensommaren 1945, då hon var fyllda femtiosex, skrev hon i den tredje av sina Leningrad-elegier:

”Jag är kanske en flod vars lopp blev
ändrat
av tidens grymhet. Det liv jag skulle
levt blev ersatt med ett annat, min
gamla fåra stängdes och jag flöt
längs stränder som jag inte kände.
Åh, alla skådespel jag missat!
Ridån drogs upp och föll och jag var
inte där
och tänk på vännerna jag skulle
älskat
och aldrig ens fick se – och städerna
vars silhuetter skulle bländat mig.
Men det finns bara
en stad i världen som jag känner – och
hittar i med ögonbindel. Och
omkring mig
irrar dikterna jag aldrig skrev och
väntar kanske på
att kväva mig till döds. Jag är bekant
med såväl anslagen som slutet – och
livet efteråt – och sådant

jag helst bör glömma nu. Det finns
en kvinna
som satt sig på min plats och bär mitt
namn – kvar har jag blott
mitt smeknamn fast jag tror
att jag av det har gjort allt vad jag
kan – men jag
ska inte ens få ligga i min grav...

Men ändå – om jag kunde se mitt liv
från någon annanstans så skulle jag
till sist
veta hur avund känns...”

Men varför hon inte fick Nobelpriset vet jag inte. Det är en egendomlig tanke att hon också
befann sej i fel land vid fel tidpunkt. Hon dog i alla fall inte förrän 1966, sjuttiosju år gammal.

14

Något jag skulle velat berätta för pappa – och kanske har jag i själva verket redan gjort det – är om en höstdag 1986, knappt två år efter hans död, när jag i sällskap med två palestinska kamrater färdades runt i Palestina/Israel. Vi hade bland annat haft viktiga möten i Umm el-Fahm och Nazaret då jag föreslog att vi också skulle bege oss till Safad, som 1948 helt tömts på sina icke-judiska invånare. De två, båda med anknytning till PFLP, lyssnade nyfiket och roat på mina skäl och tog mej dit.

På Chagall-utställningen i Stockholm fyra år tidigare hade jag närmast berusad fastnat inför en liten målning signerad ”Palestine Marc Chagall 1931”. Den hette ”Synagogan i Safad” och var alltså från den tid då judar, muslimer och kristna levde där tillsammans.

Jag hade gått omkring där i de vita gränderna i slutet av sextioalet. 1975 hade jag i diset över Galiléen tyckt mej skymta Safads kulle från palestinska gerillaställningar i Arkoub-området i södra Libanon. I november 1982, när jag stod där framför målningen, var det bara två månader sedan de israelisk-libanesiska massakrerna på tusentals palestinier i flyktinglägren Sabra och Chatila och i mej bar jag skalden Bialiks ord:

”Om du vill känna den djupa källa / där dina bröder, de dödade, druckit / i nödens dagar själens styrka och eld / besök lärohuset, det gamla, murkna! / Då se dina ögon kanhända än idag / i väggarnas flytande skuggor, i dunklet / ensamma ax, skuggor av något förlorat / judar, exilens barn, som släpa sitt tunga ok / som glömma sin bittra plåga vid talmudböckernas blad / som glömma sitt armod vid sagornas ord / som bortsjunga hela sin nöd med psalmernas hymner. / Då skall ditt hjärta säga åt dig / att din fot beträtt den tröskel, som för till vårt livs hus / och att ditt öga skådat vår själs källa.” Och på kvällen skrev jag:

”... att få stiga in i synagogan i Safad, Chagalls synagoga med dess vallmoröda aron ha-kodesh och dess luftiga almemor i blåmålade bräder, dess valv som Chagall på sin målning gett en ljusst blå ton som om de vore ett stycke av himmelriket... Chagall som då, på 1930-talet, måste ha trott att denna synagoga var symbolen för det liv som judarna nu skulle leva i Palestina... att få stå där och bli delaktig i hans dröm...”

Var går gränsen mellan inre och yttre verklighet? – Mina palestinska kamrater skrattade lekfullt medan vi gick upp- och nerför gränder och trappor med ständigt samma obesvarade fråga till mötande israeler. Vi hittade en moské ombyggd till konsthall och tappade lusten att skratta en stund. Till sist var det någon som pekade.

Synagogan låg bland tistlar och vitt damm och såg ut som om den varit bortglömd sedan 1931. Jag hittade ingen som kunde öppna porten men lyckades klättra upp till ett litet fönster infällt med järngaller i den tjocka muren. Där låg jag på magen och kikade in genom det smutsiga glaset och spindelväven.

Jag såg det blå. Jag kunde inte se det röda men jag såg det blå, de blåmålade bräderna och de himmelsblå valven. Jag låg där och kikade in och hoppades, av så många skäl, att det ännu fanns några judar som sökte sej till denna själens källa, ”lärohuset, det gamla, murkna!”

Jag tror inte på gudar men jag älskar Chagall. Så småningom skulle han skriva:

”Endast det landet är mitt som finns i min själ. Där kommer jag in utan pass, som hemma hos mig. Det ser min sorg och min ensamhet, det ger mig ro och täcker mig med en doftande sten. Inom mig blommar trädgården, mina blommor är påhittade. Gatorna tillhör mig, men de saknar hus, de förstördes redan i barndomen. Invånarna driver omkring i luften för att finna en

bostad. De bor i min själ.”

Mina kamrater blev nästan lika berusade som jag.

Vi fortsatte mot Akka och Haifa.

15

Än en gång, nu i hörnet Odengatan-Roslagsgatan, har jag råkat på Ewonne Winblad (och Lennart) och sett i hennes blick att hon skulle vilja veta mer.

Jag gillar nyfikna människor – och särskilt någon som har läst min akt hos Säkerhetspolisen och tycks ha svårigheter att få det att gå ihop.

Tidigare var jag för egen del inte speciellt intresserad av vad Säpo samlat in – tog det bara för givet att de (och andra) ville ha koll på en person som har ”samröre” med såväl KPMLr som en palestinsk terroristorganisation – men i synnerhet ett par av Ewottes frågor under Säkerhetstjänstkommissionens förhör eller intervju med mej – plus denna hennes fortsatta nyfikenhet – har definitivt gjort också mej – nyfiken.

Enligt riksdagsbeslut ska alla som olagligt registrerats (kartlagts, avlyssnats, etc) för sina åsikter få ta del av materialet om sej själva – men när jag försökt få se mer än det svart-censurerade har ingen kunnat hitta det. Det senaste beskedet, undertecknat av enhetschef Krister Hansén på Säpo, var att ”De handlingar som rör Dig och som Säkerhetspolisen förfogat över är gallrade ur Säkerhetspolisens register och arkiv och är nedpackade för leverans till Riksarkivet” och kanske är det ”av hänsyn till främmande makt” eller på grund av alla dumheter som står i dessa handlingar som de tycks förbli nedpackade (men jag ska försöka igen).

Peter Bratt och Jan Guillou avslöjade ju i samband med den så kallade IB-affären på 1970-talet att material om mej och Göran Rosenberg överlämnats till Israel. – Och ett av de mera fascinerande exemplen på detta internationella samarbete var att min son Ludde råkade ut för konstigheter när han för ett tiotal år sedan sökte visum till Indien. Han fick det, men först sedan han kallats till den indiske stockholmsambassadören som läste upp saker om mej som Ludde kunde förneka att han varit inblandad i.

Ewonne vet – och inte jag. Jag vet – och inte Ewonne.

Jag har slagit upp henne i ”Vem är det” – och tänker på vad pappa Pirrip skulle sluppit om hans äldste son gjort en liknande karriär:

”Winblad, Ewonne E, journalist, Sthlm, f i Sthlm 370401 av dir David Callert och Ruth, f Nästegård. Studex 56, stud Sthlm univ 56- 59, sekr S:t Görans sjukh 59-60, Karolinska sjukh 60-62, programmedarb Sves Radio 62-68, allmreporter AB 68-76, utkorresp London 68- 72, stf lokalradiochef Sthlm 77-80, medarb Rapport, TV 2 80-86, programchef Kanal 1 86- 88, redchef Rapport 88, kanalchef P 1 SR, 92-97. Led tunnelkommiss 97-98, styrled Gullers Grupp sed 98, led Säkerhetstjänstkommiss 99-02, styrled DN sed 02.

Skr Närbilder (02)

Gm 65 Lennart Winblad, se denne.”

Några år på sextioalet var vi alltså samtidigt på radion – och Lennart och hon, min första hustru och jag hade börjat umgås. Och nog var det ”nära” att våra karriärer utvecklats parallellt då jag i början av 1965 erbjöds att bli ledar- eller kulturskribent på Expressen... (men jag hade redan tagit språnget).

Så återsågs vi i stället cirka trettiofem år senare i några polislokaler på Kungsholmen, hon med ett par andra representanter för Säkerhetstjänstkommissionen på ena sidan bordet, jag mittemot – *de* utsedda av regeringen för att utreda och underförstått legitimera Säpos och den

socialdemokratiska Informationsbyråns olagliga och skandalomsusade åsiktsregistrering sedan 1969; jag sannolikt utvald för att min ”akt” uppenbarligen innehåller påståenden om *handlingar* (alltså inte bara åsikter) som i varje fall kunde legitimera övervakningen och registreringen av just mej.

Skulle jag kunnat vara en av dem på motsatta sidan av bordet? Levt som de, utan andra erfarenheter än deras – med deras sätt att tänka och uppfatta världen, deras tillfredsställelse över det ”hedersuppdrag” de utsetts till..?

Vem skulle jag i så fall ha varit – utan min förmåga till identifikation, utan mitt ställningstagande för de förtryckta och kämpande?

Utan mina romaner, utan min kvinnoutstyrsel, utan min lilla Annabelle... utan just *mina* barn..?

Men det är något med Ewonne. Jag tror att jag uppfattade det redan då under ”intervjun”, ett tvivel, en fråga utöver dem som uttalades – särskilt när hon ”var tvungen” att ta upp det mest absurda, det som så uppenbart är påhittat för att besudla oss/mej så mycket som möjligt, att vi skulle ha kontaktat en nazistorganisation för att få vapenträning...

Jag tror inte – eller vill inte tro... – att hon gick på det. Att kommissionens ordförande, riksmarskalken och före detta landshövdingen Gunnar Brodin gjorde det, att ”underrättelseexperterna” Erik Rosander och Sören Nilsson betraktade det som en otvetydig sanning är *en* sak, att Säpo (enligt Jan Guillou) till och med skickade agenter till den utpekade övningsplatsen och besviket nödgades konstatera att vi aldrig dök upp är på en gång begripligt och patetiskt – men hon...

Jag tror inte alls det är det hon undrar över när hon möter min blick.

16

”Mördandet börjar omedelbart och pågår, utan avbrott, fyrtio timmar. Israelerna kan iakttå operationerna från sin utgångspunkt på taken till tre sjuvåningshus, tillhörande libanesiska officerare, som de ockuperar sedan 3 september. De är utrustade med teleskop och kikare som de kan se i mörker med. Egentligen behöver de dem inte. De är bara 200 meter från händelsernas centrum. Under dessa två dagar myllrar det av officerare. En ständig ström av militärfordon kommer och far. För att citera en israelisk officer ser man ‘som på första parkett på teatern’ från hustaken... Redan de första timmarna dödas hundratals människor av falangistmilisen. Soldaterna skjuter på allt som rör sig på gatorna. De slår in dörrarna till hemmen och likviderar hela familjer mitt i kvällsmåltiden. Människor dödas i sina sängar, i pyjamas. Efteråt skulle man finna många barn i tre-fyraårs-åldern, i pyjamas de också, insvepta i blodiga filter, dödade. Men mördarna nöjer sig inte med att döda. I oräkneliga fall hugger de av armar och ben på sina offer innan de dödar dem. Barns och spädbarns huvuden krossas mot väggarna. Kvinnor och unga flickor våldtas innan de dödas med ett yxhugg... I Horsh Tabetkvarteret i Chatila mördas hela familjen Mikdad... En del skar man halsen av, andra skar man upp magen på. Ett av offren är en ung kvinna på 29 år som heter Zeinab. Hon var havande i åttonde månaden. Man skar upp henne och tog ut fostret som placerades i den döda moderns armar. Hennes sju andra barn dödas. En av hennes släktingar, Wafa Hamoud 26 år och gravid i sjunde månaden, mördas tillsammans med sina fyra barn. Många andra kvinnor i samma kvarter möter samma öde. De blir grovt kränkta och våldtagna innan de mördas. De nakna kropparna läggs ut i form av kors. En av de små våldtagna flickorna i familjen Mikdad var sju år gammal...

I en liten trädgård ligger två livlösa kvinnor som två vetesäckar, intill ruinhögen där ett spädbarnshuvud sticker fram. I närheten ligger en annan bebis på rygg i blöjor; skallen är krossad. I en gränd på andra sidan fann vi två flickor, den ena kanske elva år, den andra några månader bara; de ligger på rygg med benen utsträckta och huvudet genomborrat av ett litet hål. Några steg därifrån har åtta män blivit nedskjutna mot en husvägg som bär numren 422 och 424. Varje dammig liten gränd förtäljer sin historia. I en av dem ligger sexton förvridna och groteska lik staplade på varandra. På gården till ett stort stenhus strax intill ligger en omkring 40-årig kvinna på rygg, klädd i bomullsklänning. Hon har en själ om huvudet och ögonen är vidöppna. Man har skjutit henne med en kula mellan bröstet. Nära en liten butik ligger en 70-årig gubbe med ansiktet i ruinhögen. Hans hand är fortfarande utsträckt i en bedjande gest, riktad mot en kvinnas sko som sticker fram ur ruinerna...”

Citerat ur Amnon Kapeliouk ”Dagbok från Beirut, 14-20 september 1982”.

17

(Några år senare, återigen Mellanöstern. Stefan Haber, en gammal idealist som sumpat bort rätt mycket av sitt liv, har åtagit sej ett sista uppdrag. Han utger sej för att vara turist, men upptäcker i början av sin resa att han också *är* den han klätt ut sej till – en före detta tryckeri-ägare, medlem av Lions Club, fjärran från varje revolutionär strävan. Dessutom har han en tendens att bli de kvinnor han möter.

Här är han i Irak – innan det i sin tur lagts i spillror av USA. För att ingen ska misstänka vad han egentligen sysslar med gör han som alla andra turister; och inte utan tillfredsställelse. Det är akt nr 11 av 18.)

Det var tryckeriägare Stefan Haber som for till Babylon; han åkte med en speciell utflyktsbuss som varje förmiddag hämtade upp turister vid Baghdads olika lyxhotell. Bussen blev nästan fullsatt av amerikaner, japaner, holländare och västtyskar, och bredvid hr Haber hamnade en kvinna av vilken han i tur och ordning uppfattade två breda, platta, vitaktiga knäskålar, en grå, slät kjol, bastanta smalben och vrister och ett par lågklackade ljusbruna skor med stora rektangulära mässingsspännen, en grå dräktjacka, två runda händer med knubbiga fingrar och på vänstra handens ringfinger en beduinring med en stor, avlång, ojämn turkos, en beige blus kring en omfångsrik barm, en röd, knottrig triangel av fyllig hud där blusen öppnade sej vid halsen, ett runt rödligt ansikte med dubbelhaka, liten mun med utstående, tjocka läppar, kort, spetsig näsa samt glasögon med halvcentimeter tjocka glas, och till slut ett krulligt, kortklippt, cendréfärgat hår och små vita öron med dinglande, glittrande filigranörhängen i silver.

Själv var hr Haber till omväxling iklädd sin ljusblå sportjacka och vita långbyxor, och grå slipover över vit skjorta. Arkeologiboken hade han i jackfickan. Han ångrade att han inte tagit med sej sin svarta basker hemifrån, den skulle ha förstärkt hans känsla av distans till de övriga turisterna, hans känsla av att till skillnad från dem vara en resenär med mera seriöst arkeologiskt intresse. Han hade ägnat halva natten i sitt teakinredda hotellrum åt att läsa om Babylon, studera fotografier och utgrävningskartor, och han ville gärna känna sej som den berömda doktor Robert Koldewey från Tyska orientaliska sällskapet.

Då bussen gjorde uppehåll vid Baghdad Hotel hade hr Haber suttit och poserat, med blicken i fjärran, som om han grubblade över någon olöst arkeologisk gåta; därför hade han inte lagt märke till kvinnan när hon kom och satte sej bredvid honom, därför var det hennes knäskålar som var det första han såg hos henne – och dem hade han i och för sej inte funnit ointressanta. Men det dröjde ända tills bussen kommit ut på den vita slätten söder om stan innan hans blickar nått upp till hennes ansikte; när granskningen därmed var avslutad var han fortfarande inte ointresserad men däremot lite förvirrad; inte minst därför att han inte lyckats få nån uppfattning om hennes ögon. Han hade sett hennes högra öga skymta dels i naturlig storlek bakom glasögonen och dels som en kringflytande, äggliknande svart och grå plasma genom det tjocka glaset, och tanken på att han måste möta hennes blick om han tilltalade henne gjorde honom blyg.

Den grupp som stigit på bussen vid Baghdad Hotel utgjordes uppenbarligen uteslutande av amerikaner, och flera av dem gick hela tiden fram och tillbaka i bussen och pratade med varandra. Deras uppträdande gentemot kvinnan med glasögonen stärkte allteftersom hr Habers intresse för henne och fick honom att samla mod; när de hälsade eller nickade eller log mot henne var de nedlåtande eller medlidsamma, och hr Haber fick en stark känsla av att de

skyndade sej förbi hennes stol för att slippa konversera henne. I sin tur svarade hon stelt på deras nickar och leenden, det ryckte lite i hennes utstående läppar som påminde hr Haber om munnen på nåt slags fisk. Han tänkte att det i varje fall inte var nån slump att hon slagit sej ner hos nån annan än sina hotellkamrater.

Hon vände sej mot honom och log när hon bekräftade att hon var från USA, från Birmingham, Alabama; men hr Haber blev generad när hans blick mötte de väldiga svarta pupillerna som flöt omkring i vågor av grått, vitt och skärt. Nu påminde hon honom om nån sorts apa med stora stirrande ögon och han skämdes över sina tankar. Och han märkte att lika snabbt som han vred undan sin blick stelnade hon till och vände sej bort. Han såg mot hennes breda knän, den utspända kjolen, och plötsligt hade han sagt att han tillhörde ett arkeologiskt sällskap i Sverige och att han hade varit i Mellanöstern vid flera tillfällen, bland annat i Turkiet och Libanon. Exempelvis hade han studerat de märkliga utgrävningarna i Chatal Hüyük och fått tillfälle att diskutera med James Mellaart, om hon kände till honom, och kanske hade hon hört att den förre kungen i Sverige, Gustaf VI Adolf, själv varit arkeologiskt intresserad och en beskyddare av svensk arkeologisk forskning.

Och hon mjuknade igen och hr Haber stålsatte sej för att klara hennes blick och hon sa att hon egentligen inte visste nånting om arkeologi och att det var första gången hon var utanför USA och den ende svenske kung hon hört talas om var en som spelade tennis och som hon sett nå bild i ett reportage om Björn Borg. Och det framgick att hon var sekreterare på en advokatbyrå i Birmingham och att hon sparat i elva år för den här resan, det var allting som stod om Babylon i Den Heliga Skrift som lockat henne. ”Se, detta är det stora Babel, som jag byggt upp till ett konungasäte genom min väldiga makt, min härlighet till ära!”, citerade hon, ”Och det skall gå med Babel, rikenas krona, kaldéernas ära och stolthet, likasom när Gud omstörtade Sodom och Gomorra”. Hennes namn var Leonora Katz.

Att hon var ogift framgick av hennes landsmäns artigt nedlåtande fraser, ”Hello Miss Katz”, ”How are you, Miss Katz?”, ”Everything all-right, Miss Katz?”, och mitt i hennes bibelcitat tappade hr Haber koncentrationen därför att han kom att tänka på att hennes mun, hennes bröst, hennes lår kanske aldrig blivit kyssta eller smekta, att all denna mjukhet aldrig blivit blottad eller vidrörd, att miss Katz antagligen var oskuld. Och han mindes från sin arkeologibok att alla kvinnor i det gamla Babylon en gång i sitt liv måste bege sej till kärleksgudinnan Ishtars tempel och där ge sej åt en främmande man – och att fula kvinnor blev sittande i templet i årtal i väntan på att någon skulle förlösa dem...

”Vet ni vad”, sa miss Katz, ”att jag har faktiskt rest hela den här långa vägen för att få njuta av att se hur förstört det är: För att se hur Guds straff drabbat Nebukadnezars stad.”

Hr Haber log tankspritt.

”Tycker ni det är elakt av mej?”

”Nja”, svarade hr Haber efter en stund. ”Elakt mot mej kanske. Jag hoppas ju att det ska finnas kvar så mycket som möjligt.”

Och miss Katz sa bestämt:

”Nebukadnezar förstörde Jerusalem och förde judarna till den babyloniska fångenskapen!”

”Men...”, sa hr Haber.

När han nu såg mot hennes glasögon föreföll det honom som om de jättelika, oklara pupillerna stirrade på honom med ett uttryck av vansinne. Hennes små, tättsittande vita tänder blotta-

des när hon deklarerade:

”Nu skall jag vedergälla Babel och alla Kaldeens inbyggare allt det onda som de hava förövat mot Sion! Babel skall bliva en stenhop, en boning för schakaler, ett föremål för häpnad och begabberi, så att ingen kan bo där! – Så skriver profeten Jeremia!”

Arkeologiexperten Stefan Haber tog sej samman.

”Det är bara det”, sa han, ”att såväl historien som arkeologin visar att Nebukadnezars Babylon aldrig förstördes på det viset. Det förföll långsamt under århundraden, därför att andra städer blev mer betydelsefulla. Ännu när Alexander den store erövrade Babylon, över tvåhundra år efter Nebukadnezars död, var det en storstad och Alexander drömde om att göra den till huvudstad i sitt rike.”

Miss Katz satte sin lilla spetsiga näsa i vädret.

- Jag tror mer på Den Helige Skrift än på er, mr Haber

Och hr Haber drog upp sin bok ur jackfickan, bläddrade en stund, läste högt

”Det var den första orientaliska storstad de grekiska trupperna hade sett. Den var oändligt stor, fylld av de märkvärdigaste byggnadsverk och med oändliga människomassor som strömmat samman, från Arabien och Armenien, från Persien och Syrien. Därtill kom den överflödande prakten, det lättsinniga livet, de tusenfalt varierade, raffinerade vällusterna och de utvalda njutningarna – hela denna helt sagolika orientaliska förtrollning som västerlandets söner fick som pris efter alla sina mödor och segrar.”

Miss Katz fnyste.

”Det stora Babylon, hon som är moder till skökorna och till styggelserna på jorden! – Uppenbarelseboken!”

Hon var kristen alltså, inte judinna, tänkte Haber.

”Vet ni vad”, sa hon igen, ”när den skändliga staden Beirut bombades sönder och samman för en del år sedan, då tänkte jag på vad profeten Jesaja skriver om Babylon: ‘Jag skall göra slut på de fräckas övermod och slå ner våldsverkarnas högmod. Jag skall göra en man mer sällsynt än fint guld, en människa mer sällsynt än guld från Ofir. Därför skall jag komma himlen att darra, och jorden skall bäva och vika från sin plats – genom HERREN Sebaots förgrymmelse, på hans glödande vredes dag. Och likasom jagade gaseller och en hjord som ingen samlar vända de då hem, var och en till sitt folk, och fly, var och en till sitt land. Men envar som upphinnes bliver genomborrad och envar som gripes faller för svärd. Deras späda barn krossas inför deras ögon, deras hus plundras, och deras kvinnor skändas.’”

Och miss Katz hade återigen blottat sina små, runda, tättsittande tänder. Så log hon förtroligt.

”Ni får inte tala om det för nån”, sa hon, ”men att se Babylons ruiner är för mej bara förspelet. Jerusalem är målet, Jerusalem och Via Dolorosa och Den Heliga Graven!”

Den sista halvtimmen fram till Babylon satt hr Haber tyst; hans blick svepte ointresserat över palmlundar, byar, sädesfält och ökenvidder; i sina fingrar kände han lusten att slita glasögonen av miss Katz.

Det visade sej att miss Katz var halt. Medan hr Haber hjälpte henne ner från bussen försvann de övriga resenärerna bort mot ruinerna; hr Haber såg ett ögonblick hjälplöst efter dem, så bestämde han sej för att erbjuda sin arm åt miss Katz. Hon sa att hon tyckte han var gullig.

Efter några steg sa hon: ”Kalla mej Lennie!”. ”Jag heter Stefan”, sa hr Haber. ”Stefan?”, sa Lennie, ”då kallar jag dej Steve. Du får vara min guide, Steve.”

Hon stannade och vände ansiktet mot honom och han såg in i hennes uppförstorade, simmande ögon.

”Vill du det, Steve?” frågade hon.

Det ville hr Haber. Han hade redan glömt obehagskänslan på bussen, han kände och såg Lennie Katz’ runda, mjuka kropp intill sej och tyckte om att hon behövde honom. Han var mycket belåten med att få vara någons guide i Babylon, att slippa gå i skock med de andra turisterna; och med tanke på hans egen tunga kropp och risken för astma passade det honom bra att ta sej fram i Lennies takt. Så frågade han plötsligt:

”Jag skulle vilja se hur du ser ut utan glasögon?”

Och Lennie Katz rodnade och såg ner mot marken.

”Varför vill du det?”

”För att se hur du ser ut.”

”Jag vet inte... Jag kommer att känna mej så naken...”

”Du behöver inte.”

Men hon rätade på sej och tog av dem, kisade mot honom med halvblinda, grå ögon inbäddade i fet, vit hud. Hennes kinder blossade och nu verkade ansiktet och huvudet fullkomligt runda.

”Räcker det?”, frågade hon.

”Ja tack.”

Hon kramade hans arm med sin.

”Fick du se vad du ville?”

”Ja precis”, sa hr Haber. ”Nu vet jag. Men hur kan du jobba som sekreterare med de där ögonen?”

Och Lennie rodnade igen.

”Det är länge sen jag slutade med det. Jag har en liten pension från ett försäkringsbolag.”

”Ser du mej ens?”

”Ja, när du är så här nära så.”

”Och du ska titta på Babylon? Och Jerusalem?”

”Det spelar ingen roll vad jag ser. Det viktiga är att jag är här, att jag vet att jag är i Babylon. Är vi det nu?”

”Strax”, sa hr Haber. ”Det är där framme.”

”Du får berätta”, sa Lennie Katz.

”Ja då”, sa hr Haber.

Och de vandrade in i ett flackt, gråbrunt landskap med sprucken, dammande lera, ett landskap utan liv, utan grönska utan ens ödlor eller fåglar eller tistlar, ett landskap av igenrasande,

gravlika gropar och murar som höll på att vittra ner till oformliga, bruna lerhögar.

Och tryckeriägare Stefan Haber var en femtioårig före detta sekreterare på ett advokatkontor i Birmingham, Alabama, som med sin runda, satta kropp, sitt polioskadade ben och sina halvblinda ögon, som med en stark arm under sin, en arm som snuddade vid hennes bröst, en arm som höll henne fast, mjukt intill en varm, främmande kropp, han var en drömmande, längtande, orörd, osedd, svällande kvinna som i det gulvita diset fördes in genom den rödglänsande kopparporten i en väldig mur... hon vandrade på gatstenar av röd breccia mellan murar som strå lade av himmelsblå emalj och ekade av hjulen och hovarna från gyllene hästspann... hon trängdes, höll sej tätt, tätt intill den främmande varma kroppen vid hennes sida, hon trängdes bland tunga, skramlande oxkärror lastade med vete, hirsch, dadlar och hudar, bland armenier i vita turbaner som rullade dammiga, dunsande vinfat, bland vitklädda kvinnor som bar knippen av hopbundna höns och korgar med ägg, bland vattenförsäljare som signalerade med bägarna mot sina blänkande mässingsbehållare, bland irrande, jagande, skällande hundar och barn som skrikande, skrattande lekte kurragömma, bland soldater med lansar och glittrande brynjor, bland åsnor, getter, får och dräktiga kvinnor och kvinnor med röda läppar och hennaglänssande hår, bland bärare som släpade på vedknippen och vattensäckar och rödmönstrade mattor, bland gamla judar med röda turbaner och långa, vita, snirklade polisonger... hon besteg Semiramis hängande trädgårdar, valv efter valv och trappa efter trappa. som ledde till grönskande, vattenstänkta terrasser... hon såg svartbrända, vitdammiga egyptiska, syriska, feniciska, judiska, elamitiska slavar som släpade sej runt brunnarnas pumpar... hon såg salar där kvinna vid kvinna satt och spann och vävde... hon gick in genom portarna till fönsterlösa hus och kom ut på inhägnade gårdar där kvinnor satt och stötte säd med mortel, där spädbarn sov i vasskorgar, där småbarn tultade omkring i röda klänningar... hon kom in i vita, ljusa tempelgårdar där präster i långa kaftaner satt under cypresser och palmer och ritade kartor över stjärnornas och planeternas rörelser... hon såg den röda glöden från smedjor där man gjorde fat och bägare av koppar och guld från Egypten, av silver från Spanien, av tenn från England... hon gick i gränder som doftade kryddor från Sydarabien, hon mötte bärare med elefantbetar från Indien, sidenbalar från Persien, purpur från Fenicien... hon såg stela vita domstolsbyggnader framför vilka tjuvars avhuggna händer var uppsatta på spjutspetsar... och hon fördes uppför de åtta terrasserna till Etemenanki, Babels torn, och såg därifrån alla stadens hus, kände dess lukter av avskräde, hästspilling eldar, kryddor och rökelse, hörde dess hundar, såg gladorna cirkla mot den disiga himlen, såg den väldiga muren med hundratals portar och torn, mil efter mil av sädesfält, palmlundar och vingårdar, och tusen och åter tusen slavar som grävde kanaler och dammar... och i templet däruppe På Etemenankis krön stod en bädd med gyllene täcke, guden Marduks bädd, dit varje natt en utvald kvinna fördes upp att vänta på hans ankomst.

Och hon, före detta sekreteraren Leonora Katz från Birmingham, Alabama, stod till slut bävande, flämtande i kärleksgudinnan Ishtars tempel, där golvet var täckt av elamitiska mattor, där väggarna var röda av fenicisk purpur, templet dit varje kvinna någon gång måste bege sej... och hon hör den varma rösten intill sej som säger att de vackra kvinnorna snabbt kunde få sitt ärende uträttat medan de fula kunde bli kvar i templet år efter år, försmådda av alla män, föraktade av alla kvinnor... Och hon vet, Leonora Katz vet att hon är ful, att ingen någonsin har sett henne, att ingen någonsin har rört henne, och ändå vet hon att ingen kropp kan vara vackrare än hennes, inga bröst mer svällande och släta och vita än hennes, inget sköte mer ljuvligt doftande och blodfyllt än hennes... och hon trycker sej intill den främmande mannen som håller hennes arm, hon lyfter blicken och ser på honom genom sina tjocka glasögon, och hon ser att han ler, hon ser hans tänder blottas och hon hör honom säga: ”Allt detta ville du se i ruiner, alla dessa människor ville du se dödade, alla dessa barn ville du se krossade... Är du nöjd nu?”

18

Häromdagen, i den här verkligheten, kom min älskade Annabelle hem med en svart, ljuvligt silkig Big is Beautifuljumper som hon hittat i en second handbutik och tyckte skulle passa till min yppiga kvinnokropp och som den spänner över barmen och sedan hänger tung och dallrande ner mot låren gör den mej verkligen svindlande stor och mjuk (fast ganska långt från Ewonne Ws distingerade fyllighet). Enligt Annabelles förslag bar jag den tillsammans med min mörkblå sammetskjol och pärlhalsbandet som jag också fått av henne.

Ibland har jag fantiserat om att jag faktiskt skulle kunna vara tvekönad och att en obducent en dag kommer att finna en märklig kromosomkombination och halvt utvecklade äggstockar.

I en palestinsk by i Galiléen vaknade jag en morgon ur en rusig dröm i vilken någon sa ”inta marra” som jag tror betyder ”du är kvinna”.

I och för sej är jag som man jämförelsevis välbyggd, men både mina bröstvårtor och min stjärt är påfallande stora (och har fascinerat rätt många av de kvinnor jag träffat) – och skäggväxt fick jag inte förrän framemot fyrtioårsåldern.

Det har hänt att jag gått ut och dansat i tajta manskläder och sminkade ögon som en ”man weisst nicht genau”, men bortsett från att jag ett tag prövade med örclips (vilket sprack på att jag var allergisk) har jag aldrig försökt åstadkomma ett kvinnoansikte eller ett kvinnohuvud, fast kanske beror det främst på att jag har ett typiskt manligt ansikte med stora drag (och när jag exempelvis i Aten eller Tel Aviv sett transvestiter med sådana ansikten sminkade och pudrade har jag alltid tyckt att det var generande). Det är sant att jag tycker om att ha ganska långt och väldoftande hår – men å andra sidan har jag haft mustasch under i stort sett alla dessa år som jag klätt ut mej.

Ett drygt kvartssekel!

Att min älskling inte bara tolererar min kvinnoutstyrsel utan till och med vill bidra till att den ska vara så naturlig och tilltalande som möjligt är befriande och underbart. Jag vet inte vad hon känner eller tänker om det – och vill inte fråga – men när jag sitter och skriver händer det att hon knackar på i morgonrock och vill kramas.

Och hon blev mycket nöjd då hon fick se mej uppklädd i den nya jumpern.

Då hon är hos mej skriver jag bara tidigt på mornarna och sedan tar det mej inte mer än ett ögonblick att bli hennes karl.

Mina kvinnobilder är *jag*, men oavsett vad jag är eller hittar på vill jag i alla händelser bara leva med henne. Och inte skriva för mycket om henne, bara så att säga tala om att hon finns – inte göra henne till en romanfigur, en del av min fantasi.

Hon säger att jag liknar pojken på tändsticksaskarna – och själv är hon den flickigaste och barnsligaste jag vet.

På kvällarna läser vi nästan alltid högt och hittills har vi bland annat hunnit med Clownen Jac, Gösta Berling, Ett öga rött, Selams och Resor med moster Augusta.

Annabelle existerar både i och utanför mej, hon är verklig, inte bara en bild.

19

Det tog mej (syster Jane, Stefan Alexander Haber, Staffan B., Taste, Tusse, Pip, Abu Lutfi, pappa, etc) över två år innan jag till slut fick se min Säpo-akt – två år innan jag därmed kunde fullborda min roman. I slutet av maj 2008 får jag bekräftelse av en vänlig kvinna, Lou Cederswall, på Riksarkivets forskarexpedition att akten nu förvaras där och hon tillägger att hon tidigare arbetat med en av mina bröder och vi skrattar lite och säger att världen är liten. Då jag ringer tillbaka efter några dagar hänvisar hon till den högste Säpo-ansvarige på arkivet, Tommy Eriksson, och förklarar att jag betraktas som ett ”subversivt element” – eller en ”sub”, pluralis ”subbar”, som de säger i dagligt tal – som bara han får handha. Även Tommy Eriksson är vänlig och säger att materialet står där på en hylla, tydligen i det rum där han sitter, men eftersom det omfattar fyra mappar och han måste gå igenom alltihop först kommer det att dröja lite innan jag får se det. Jag säger att det räcker om det blir före midsommar och då svarar han att det ska ordna sej. Du ler inom dej vid tanken att han sitter där och talar med en ”sub” medan jag i själva verket är en barmig, medelålders dam i snäv jumper och kjol – men nästa tanke är att han kanske vet något om det också.

Förmiddagen den 16 juni 2008 tas jag emot, likaledes mycket vänligt, av Claes Tellvid i Riksarkivets huvudbyggnad vid Västerbron och blir placerad vid ett bord i forskarexpeditionens läsesal med en mapp på cirka hundra A 4-sidor som det tar mej nästan fem timmar att gå igenom.

Naturligtvis, eller naturligen, fattas det en del, mestadels namn, emellanåt några rader, somliga sidor är nästan helt tomma. På det första bladet meddelar Tommy Eriksson: ”Alla uppgifter i denna akt som har borttagits med hänvisning till sekretesslagens 5 kap 1§ (högst 70 år), 7 kap 11§ (högst 50 år) eller 9 kap 17§ (högst 70 år), har markerats med en stjärna. Beslutet kan överklagas”.

Men det som står räcker för mej.

Under rubriken ”Eventuella arabiska terroristplaner” skriver någon som måste vara den agent, Gunnar Ekberg, som Peter Bratt och Jan Guillou avslöjade:

”I en stockholmsrestaurant möttes den 16 juni 1971 följande personer:

Staffan Beckman

X

Under mötet samtalade de ovanstående om en träningsplats där svenskar och araber kunde tränas för sabotage mot judiska institutioner i Sverige.

Träningsplatsen är förlagd till ett sommarställe i Björnidet nära den norska gränsen, tfn 0534/10160. Numret innehas av Göran Oredson, Björnidet (Ed). Dennes adress är Finningevägen 58, Strängnäs, tfn 0152/ 14647. Källan har hört att en f d nazistledare med efternamnet Miller eller Mueller (ca 65 år gammal) lär bo där.

Följande israeliska institutioner nämndes som ev. mål:

En rekreationsplats för judiska barn belägen i Glemsta ca 3 km från Stockholm.

Synagogor, El Al-kontor, Judiska församlingen samt Israeliska Turistkontoret i Stockholm.

Källan känner ej till om träningen har påbörjats eller om männen har anlänt till träningsplatsen.”

I en annan rapport från juni 1971, avfattad på samma skrivmaskin, påstås jag hävda att ”man ska lära av turkarna – hänvisande till kidnappingen av den israeliske konsulten”. Och den rapporten slutar: ”Det finns ett intryck av att männen kring Staffan Beckman planerar någon form av aktion av okänd art”.

Kanske kombinerade Ekberg i själva verket sitt arbete för socialdemokratiska Informationsbyrån, IB, med ett uppdrag åt israeliska Mossad att plantera rykten för att skandalisera oss.

Aktionen ”av okänd art” genomfördes för övrigt den 21 juli 71 då vi i protest mot den jordanska arméns generalangrepp mot den palestinska befrielseörelsen ockuperade fyra arabiska ambassader i Stockholm. Utan vapen och med min ettårige son Ludde i barnvagn – och lyckat så tillvida att vi fyllde hela Rapport på kvällen.

Gunnar Ekberg hade sin bas i Palestinakommittén i Göteborg men kom då och då till oss i Stockholm för att söka stöd för den ”vänsterlinje” han låtsades driva. Det måste också vara han som den 9 februari 71 skriver att han ”är positiv till tanken att använda den så kallade spionageelektroniken mot Staffan Beckman för att få reda på dennes agerande i den nuvarande splittringen inom Palestinarörelsen”. – Men av det han enligt Guillou/Bratt verkligen spelade in vid våra sammanträffanden finns inte ett spår i ”akten”.

Ekberg var naturligtvis inte ensam. Den 17 februari 1979 står det under rubriken ”Registeruppgifter”:

”Beckman är känd som en välinitierad PFLP-medlem som har kontakt med framstående ledare för den palestinska terrororganisationen PFLP samtidigt som han står i kontinuerlig förbindelse med såväl svenska som utländska PFLP-medlemmar.

Uppgifter föreligger att B. sedan 1967/68 skall ha varit knuten till PFLP då han undersökt möjligheten att komma i kontakt med dåvarande AB Svenska Brott för anskaffning av falska pass och vapen vilka han tänkte vidarebefordra till PFLP.

Från en källa föreligger uppgifter om att B. i maj-juni 1972 skall ha uppehållit sig i Västtyskland där han försökt medverka vid förberedelser till sabotage.

Bland B:s kontakter kan nämnas chefen för PFLP:s verksamhet i Europa, Manif Abu Rish, med vilken han även sammanträffat under dennes besök i Stockholm 1976.

En källa har i mars 1978 uppgivit att en terrorgrupp från Svarta September befinner sig i Sverige och att B. känner till dess existens. Källan har vid samma tillfälle berättat att B. tillsammans med en del svenskar och araber bildat en hemlig organisation kallad PFLP i Sverige.

1973-10-22 dömdes B av Stockholms TR till dagsböter fyrtio (40) för våldsamt motstånd.”

Följt av:

”Till föredraganden: Vid plenum 1979-03-18 beslutades att uppgifter ang. Beckman skulle utlämnas. Uppgiftsutlämnandet skedde utan särskild framställning.

Var föremål för TK 1978-03-31 – 1978-07-01 i anl. av misst. f. medhjälp till förberedelse till sabotage.”

”Rikspolisstyrelsens beslut 79-12-20: utlämnas.”

Etc, etc. Uppgifter om att jag skulle haft ansvar för att placera ut personer som var efterlysta och kommit hit för att gå under jord, telefonavlyssning, anteckningar från otaliga möten där

jag framträtt, uppgifterna om sabotage i Västtyskland som återkommer som en ”vandringse-
gend”, uppenbart felaktiga uppgifter om min familj, mina hustrur och mina barn, registre-
ringsnumret BCU 434 på min gamla Amazon antecknat vid KPMLr:s sommarläger i Tiveden,
mitt namn påträffat hos en PFLP-medlem som gripits i Paris, samröre med mexikanska (!)
revolutionärer... ibland detaljerade, korrekta uppgifter som från sommarlägret 1988 då jag till-
sammans med mina döttrar Frida (12 år) och Maja (8) var med på en båtutflykt på Göta kanal:
”Deltagarna dansade på det öppna aktere däck till levande musik och högljutt sjöng ‘Frige
Nelson Mandela’ samtidigt som de höjde sina knutna nävar” (då Maja, som alltid, hittade en
kompis och Frida och jag dansade).

Och till sist (här):

”Följande meddelas om Staffan Beckman: Enligt en mycket känslig men tillförlitlig källa så
jobbar B. för PFLP i Sverige. Källan uppger att B. är mycket extrem och står på de extrema
palestiniernas sida.”

”Det faktum att det är känt att det ingår i PFLP:s strategi att använda sig av infödda med-
borgare till att utföra terroråd och liknande aktioner i de länder de verkar gör inte detta
faktum mindre oroande.

Som jämförelse kan man se på den utredning som bedrivs i Danmark där flera infödda
danskar agerat för PFLP:s räkning.

De gripna danskarna har erkänt att de utfört ett flertal rån för PFLP:s räkning. Allvarligast var
att man hade mycket långt gångna planer på att kidnappa en av Sveriges rikaste mäns söner.”
(Rausing)

Vad ska en stackars läsare – eller eventuell framtida forskare – tro?

20

Så här börjar Jean Genets roman ”Tjuven och kärleken”:

”Weidmann kom in i eftermiddagsupplagorna en septemberdag lik den då namnet Notre-Dame des Fleurs blev känt. Hans huvud var invirat i vita förband som kom honom att likna en nunna eller en sårad flygare som störtat i ett rågfält. Det vackra ansiktet mångfaldigades av tryckpressarna och spreds över Paris och hela Frankrike, till de ensligaste byarna, till slotten och kojorna. Det uppenbarade för de ängsliga borgarna att i utkanten av deras dagliga liv strök förtrollade mördare omkring som lömskt hemsökte dem till och med i sömnen smög sig upp för kökstrappor vilka inte ens knarrade under deras steg därför att de var deras medbrottlingar.

Under Weidmanns bild lyste hans brott som en morgonrodnad: mord 1, mord 2, mord 3 och ända till sex. De berättade om hans hemliga ära och förberedde hans framtida.

Något tidigare hade negern Ange Soleil dödat sin älskarinna.

Något senare dödade soldaten Maurice Pilorge sin älskare Escudero för att kunna stjäla något mindre än tusen francs från honom. De skar halsen av honom på hans tjuugoårsdag medan han, som ni minns, räckte lång näsa åt den rasande bödeln.

Och till sist gjorde sig en underlöjtnant i flottan, ännu bara barnet, skyldig till förräderi för förräderiets skull: han fusiljerades. Det är till deras brotts ära jag skriver min bok.

Dessa vackra mörka blommor slog ut på en gång men jag fick veta det styckevis: genom en bit av en avriven tidningssida, genom några ord i förbigående av min advokat, genom mina medfångars recitativ – ty sådana händelser nästan sjungs fram av fångarna. Deras sång blir vid sådana tillfällen till en fantastisk begravningsmessa, en De Profundis som når fram till mig likt deras klagolåt om kvällarna, ängslig, förtvivlad och upprörd. Mot slutet av strofen spräcks rösterna och slås i stycken och skärvorna klingar sprött som musik av änglar. Det gör mig förskräckt, ty jag har alltid varit rädd för änglar som jag inbillar mig är gjorda av varken ande eller materia, vita och dimmiga och förfärande som genomskinliga spöken.

Dessa mördare som nu är döda trängde alla in till mig, och varje gång som en av dessa sorgens stjärnor föll ner i min cell kände jag hur mitt hjärta klappade. Mitt hjärta slog den trumvirvel som förkunnar att en stad kapitulerar. Och jag greps av den nästan heliga glöd som brukade fylla mig och fick min kropp att dra sig samman i grotesk kramp då jag hörde ett tyskt flygplan passera över fängelset och bomben krevera i närheten. Som i en vision såg jag ett ensamt barn buret av sin stålfågel medan han skrattande strödde död omkring sig...”

Pappa Pirrip visste förstås inte vad han gjorde när han gav mej ”Tjuven och kärleken” i julklapp 1957. Min nobelprisroman sex år senare hade varit otänkbar utan den – utan den frihet den gav mej. – Friheten att i språket utveckla och pröva den jag *också* skulle kunna vara, att överskrida sina gränser, själva sin kropp, och utmana sina egna och samhällets heligaste tabun, berusas och hänföras av denne *andre* som uppstår på pappret!

Och 1971 befann vi oss båda i Ajloun, han hos Al-Fatah, jag hos PFLP. Redan sextioårig skrev han: ”Om natten rörde sig de beväpnade vaktposterna ljudlöst över gräs och löv. De försökte sammansmälta med trädstammarna. De lyssnade. Vintergatan steg upp ur ljusen i Galiléen och böjde sig över mig och Jordandalen innan den upplöstes över den saudiarabiska öknen”. Sjuttio två år gammal och cancersjuk begav han sej i september 1982 till det söndertrasade Beirut och när pogromerna i flyktinglägren till slut stannat upp tillbringade han flera

timmar bland de stympade och våldtagna kropparna i Chatila.

Det präglade allt han skrev de sista åren och i en intervju förklarade han:

”I romanerna och när jag satt i fängelse var jag herre över min fantasi. Jag var herre över det jag arbetade med eftersom det helt och hållet var min inbillning. – Men över detta som jag sett kan jag inte vara herre, jag är tvungen att säga: jag har sett surrade, hopbuntade människokroppar, jag har sett en kvinna med avklippta fingrar! Jag är tvungen att underkasta mig verkligheten, fast fortfarande med gamla ord, orden som är mina.”

I ”Un captif amoureux”, som borde passa Ewonne Winblad och alla andra som vill tränga djupare, skriver han:

”De korsfäste en kvinna levande. Jag såg kroppen med armarna utsträckta och täckta av flugor, särskilt kring de tio svartnade blodklumparna där fingrarna klippts av.”

Redskapet, en sekator, låg kvar intill.

21

Jean Genet dog 1986. Knappt två år tidigare dog pappa – bitter efter ett femtioettårigt, osedvanligt lyckligt äktenskap.

Han ligger begravnen på kyrkogården på Singö, dit man kan ro eller nu sedan länge gå långpromenad eller köra bil från det sommarparadis han skapade på grannön Fogdö. Nitton år låg han där innan mamma följde efter och under hela denna tid hade jag honom större delen av året för mej själv eftersom jag i stort sett var den ende i släkten som hade tillfälle och intresse att utnyttja detta paradiset även höst, vinter och vår. Intill kyrkogården ligger handelsboden och det var självklart för mej att hälsa på hos honom varje gång jag köpte mat – eller att välja den affären i stället för den i Grisslehamn just för att kunna besöka honom. En viss roll spelade det då också att jag upplevde mej som kurir mellan honom och mamma, som först på grund av sina svaga knän, senare för att hon blev sängliggande, inte såg och inte heller uttryckte någon önskan om att få se graven en enda gång under dessa nitton år. Jag hälsade honom från henne och berättade hur hon hade det, så ringde jag henne och hälsade tillbaka och beskrev till exempel hur vackert det var med den lilla träkyrkan och gravarna täckta av snö (vilket hon genom sin motvilja mot kyla aldrig sett fast hon bara var trettiosex år då första sommarhuset byggdes). På vårarna kunde de få varsin bukett påskliljor eller liljekonvaljer.

Jag brukade sitta på huk framför graven och prata med honom. Ibland hade jag rullat ett par cigaretter i förväg och köpt en coca cola eller en chokladbit. Jag inbillade mej inte att han hörde eller svarade, han fanns inom mej, men aldrig annars, bara just där, under stenen, i mej. Jag gjorde honom glad med att berätta hur jag röjde på tomten och ständigt träffade på gamla stubbar, kökkenmöddingar och andra spår av att han varit just där förut – och att jag insåg hur mycket arbete han lagt ner. Han fick reda på att jag låtit byta alla takkanter och hängrännor, att vi fått bygga om skorstenen i lilla stugan, att Gösta Jansson byggt en fantastisk ny brygga med stenkista, etc. Jag berättade nyheter om mina barn och resten av släkten och kom emellanåt, men utan förebråelser, in på hans och mina svårigheter med varandra. Naturligtvis intresserade det honom att Sovjetunionen gick mot sin upplösning och att världen blev en annan – och 11 septemberattacken i New York fick han reda på samma kväll. Så gott jag kunde försökte jag beskriva, den fortgående revolution som hemdatorerna, internet och mobiltelefonerna åstadkommit.

Självklart hade jag en makt över honom som jag aldrig hade när han levde, men det dröjde innan jag insåg att jag utnyttjade den. Jag berättade om mitt judiska fjärde äktenskap (och han fick givetvis se henne), om min omtumlande resa till talibanernas Afghanistan – och jag måste ha berättat om utflykten till Safad – men både detta och så mycket annat måste säkert, ser jag i efterhand, ha ansatt och plågat honom minst lika mycket som det gjorde honom glad för min skull. Särskilt kvinnorna – eller somliga kvinnor. Det värsta jag gjorde honom var nog då jag gång på gång återkom med den fylliga och damiga Magdalena (för övrigt inte alldeles olik Ewonne W.) och dessemellan beskrev hur hon befruktade mitt skrivande. – Men det var bara naturligt för mej att ta med och presentera den kvinna jag på olika stadier var tillsammans med – och att föra ut dem till paradiset på Fogdö var ju alltid det naturligaste av allt! – jag var ännu inte (tillräckligt) medveten om hans avund och frustration, hade fortfarande inte gjort klart för mej varför han, efter detta kärleksfulla äktenskap och en strålande karriär, dött bitter.

Lilla Pirrip – i min ömhet! som mamma älskade honom – och han, så uppenbart, henne! – Om han bara blivit nöjd!

Visst – han hade en gång gett sej ut i världen för att bli ”en ny van Gogh” – och gett upp. Han

var en gång en journalist med författardrömmar och gav 1938 ut en roman om en svensk Quisling – men lät sej kvävas när nästa manuskript blev refuserat. 1942 erbjöds han att bli Dagens Nyheters berlinkorrespondent och tackade nej!

Han som snubblade på mamma – ”Lunds vackraste studentska” – och förgäves försökte inpränta i mej att det fanns två slags kvinnor: dem man har ”till lyst” och dem man gifter sej med. Hans längtan som i stället, resten av livet, tog formen av galna papier machéskulpturer av förvridna, utsatta kvinnogestalter – ofta spännande, ”intressanta”, men privata, därför patetiska, utan samband med ett liv.

Att jämföra med van Goghs kärlek till den prostituerade Sien om vilken någon har skrivit: ”Det var det liv som förtryckts och förvridits som han älskade hos henne. Det erotiska var endast ett särfall eller ett utslag av hela hans livsinställning”. Han skildrade Sien som han tecknade gruvarbetarna i Le Borinage eller bondeproletariatet i sin hemtrakt – ”som fjättrat liv, som hämmad rörelse...”

Han hade redan legat där på Singö i nio-tio år då han första gången fick se mej i kvinnokropp och kvinnokläder.

Inte bara, alltså, dessa verkliga kvinnor av kött och blod och så mycket mer, inte bara detta engagerade, befruktade liv med alla dess identifikationer och äventyr. – I vid, ljusblå kjol, i mjuk, röd jumper med ett glittrande halsband dinglande över den yppiga barmen satt jag där på huk framför honom och tvingade honom att se.

Han skulle veta att idag står tre av hans galnaste papier machéfigurer på piedestal hemma hos min son och mina döttrar.

22

Salim var död, Hani var död, Sa'adi var död, Abla var död, Ghassan var död, så många andra var döda. Mohsin hade sagt: På ett personligt plan uppstår hål i själen när kamrater dör. Svarta hål som ingenting kan fylla.

Det var enkelt, alltför enkelt att säga att så många fler levde, att så många fler kämpade vidare, och att kampen utvecklats och fördjupats. Visst var det sant, och visst var det som var det väsentliga, visst var det som var alltings förutsättning; men då man uttryckte det i ord gjorde man det alltför enkelt för sej. Det blev en fras – fastän det var sant. Det blev en fras därför att dessa ord inte längre gav tröst. Det fanns inte längre någon att trösta när de svarta hålen till slut blivit så många att allt det som varit personligt utplånats och ersatts av en enda avgrund av mörker, då kärleken, närheten, ömheten, själva livskänslan upplösts, då det som återstod bara var det allmänna: medvetandet, insikten, nödvändigheten och det svarta hatet.

Levde ännu Umm Farida, hon som lärde barnen dansa? Hon som tioårig, hade sett sina farföräldrar slaktas som djur när sionisterna erövrade Acka; hon som jagats utefter vägarna och hamnat i Nabatiyeh, där hennes familj först bott i tält och sedan i lerhus med tak av korrugerad plåt; hon som sett sin far sin farbror och två av sina bröder massakreras då det israeliska flyget jämnade Nabatiyeh med marken; hon som med sin man och sina sex barn hamnat i Tel ez-Zantar, där hon själv, mannen och de vuxna barnen anslutit sej till motståndsrörelsen; hon som förlorat två söner i strid i det ockuperade landet; hon som förlorat sin man, två döttrar och en son då falangisterna belägrade och intog Tel ez-Zaatar; hon som med sin överlevande dotter Fadwa hamnat i Damour, där Alexander hade träffat henne sista gången då hon satt vid väggkanten och sålde apelsiner som hon stulit från en odling ägd av en falangistledare. – Sedan hade den israeliska armén kommit och utplånat Damour.

Om Umm Farida levde nu... hur djup skulle inte avgrunden i hennes inre varit om hon inte drevs av en *annan* nödvändighet?

Var det för att försöka binda ihop de sista trasorna av livskänslan som Nelly Sachs hade skrivit: ”Jehudi är född där, Natel är född där, Taubel är född där. – Där ekar ännu deras skrik, där virvlar ännu Taubels dans. – Mikael har gett mig ett par skor, därför att jord från graven trängde in i de gamla, Jehudis stoft, Taubels stoft, Natels stoft. Det är rabbi Sassows skor, det är zaddik-skor, frälsningsskor, heliga dansskor. I dem är Taubels dans”?

I Tel ez-Zaatar hade Alexander sett Umm Farida leda förskolebarnen i dans, sett henne skratta, snurra, klappa händerna, sett ömheten i hennes blickar, sett livet, mjukheten, lättheten i hennes tunga kropp. Då hade redan hennes två äldsta söner stupat i Palestina.

Där låg havet. Där, framför honom, låg Medelhavet. Alexander hade badat där, dykt efter blåmusslor i okända, klara laguner, rusat ut i dånande bränningar och låtit sej kastas omkull, låtit sej vråkas som livlös upp på den rinnande, rasslande sanden. I strandkanten hade han skrivit kärleksord, samlat vackra stenar och snäckor, fångat småkrabor. Det var innan han sett napalmbrända barn, innan han stått på det täta, vita gruset efter söndersprängda byar, innan han träffat Hani, Sa'adi, Ghassan. Han hade aldrig badat i Medelhavet sedan dess. – Men kamraterna hade berättat om hur de under inbördeskriget kört ner med de kulsprutebestyckade jeeparna till plagerna söder om staden; ”Vi behövde det”.

Där låg havet, stålgrått i den tidiga morgonen. Där satt han, med pipande astma, lindad av Fatimah till ett styvt paket; hon hade lagt om filtarna och plädarna noggrant, hårt, och med ett uttryck av äckel och kanske njutning kring munnen. När hon till slut hade satt ner honom i

korgstolen och fäst plädarna kring hans hals och axlar hade hennes blick fastnat ett ögonblick på hans ansikte och hon hade sagt

”Ni är en gammal man.”

Och han hade svarat:

”Ja. Det är skönt.”

Och hon smackade med tungspetsen och lyfte ögonbrynen och sa: ”Jag vill inte bli gammal. Och ni borde tvätta er. Ni luktar inte gott.”

Där låg Medelhavet, stålgrått, oåtkomligt. Och han visste varför han satt där på terrassen, varför han bett Fatimah linda in honom – därför att han inte vågade, inte orkade bege sej till de områden som en gång var Karantina, Naba’a, Tel ez-Zaatar, Sabra, Chatila och Bourj el-Barajneh. Han vågade inte bege sej till Corniche el-Mazra’a och Fakhani, han vågade inte ens ta sej in i arbetarkvarteren kring Basta.

Han hade väckts i förtid av en mardröm.

Det var som en arkebusering. Det blekgula tolvvåningshuset vid al-Mazra’a hade väntat, orörligt, det fanns ingen vind och tvätten på balkongerna på tredje, sjunde och tionde våningarna hängde slak; den långa raden av olikfärgade kläder på tionde våningen påminde om tangenterna på en leksaksxylofon. Den vitklädda kvinnan som ögonblicket innan kommit ut med en tvättkorg på åttonde våningen var nu försvunnen, likaså de båda pojkarna som stått vid balkongräcket på elvte våningen och kastat papperssvalor. En svala hade landat på det runda taket till moskén intill; kanske var det från det väntande tolvvåningshuset som det hördes svag, smäktande klagande sång, kanske Feiruz. Den breda, vita cornichen låg öde så när som på en man i röd kouffiya som rusade omkring i dammet och samlade upp de strimmiga, mörkgröna, kringspridda vattenmelonerna från sin välta, ljusblå, trehjuliga kärra; den hade vält vid den nödortfärdiga röjda passagen genom resterna av den krossade vägbron. Det fanns också ett par övergivna bilar, bland annat en svart Mercedes-taxi med en liten gul nallebjörn hängande från backspeglarna, och några svartbrända bilvrak. Antagligen pågick flyglarm.

Explosionen hördes inte förrän långt efteråt. Då hade papperssvalan på moskétaket för länge sedan lyft och seglat iväg över den mosaikbelagda tempelgården, över den vita stenmuren och in i de tomma gränderna.

Det blekgula höghuset tycktes ha träffats i mellangärdet, som drogs in, drogs bakåt, balkongräckena bågnade, det ena fönsterglasat efter det andra spändes och upplöstes i vågor av gnistrande sand, tvätten på sjunde våningen ställde sej rakt ut från strecket och försvann in i lägenheten, väggarnas betong veks ihop, smulades till grus.

Som häpet, förvånat, lutade sej de översta våningarna framåt, långsamt öppnades sprickor i de blekgula murarna samtidigt som knäna gav efter, vek sej, samtidigt som en kvinna med ett barn vid handen blev synlig i porten mot gatan, samtidigt som de två pojkarna på elvte våningen låg tryckta mot balkongtakets och det storsväxta husets segnade ner, slog i det runda moskétaket som upplöstes som en bubbla, stod ett ögonblick på knä i dammet, tappade all styrsel och blev liggande i ett solbelyst, långsamt uppvällande gulvitt moln av betong.

Det var inte verkligheten som skrämde honom, tänkte han, det var inte spåren eller bristen på spår efter Tel ez-Zaatar, Sabra och Chatila som hindrade honom från att bege sej dit, det var utanförståendet, det var rädslan för att stå där som turist, att leta efter lämningar och igenkänningsstecken som om han befann sej i ett Jerash eller ett Babylon; att undvika att gå dit var

i själva verket att bekämpa en omänsklig, morbida drift att se spåren, ruinerna, eller frånvaron av spår och ruiner, det var att bekämpa samma förvridna, undermedvetna behov som i mardrömmen omvandlat israelernas krigsförbrytelser till en absurd, exotisk, nästan vacker, nästan rofylld bildsvit i ultrarapid. Det var inte krigets verklighet som varit mardrömmens innehåll; då hade hans rädsla varit en annan; nej det som fått honom att vakna kallsvettig, i avsky och skräck, det som fått honom att pressa handflatorna mot ögonen för att utplåna bilderna av det störtande huset, av pojkarna som låg tryckta mot balkongtaket, var den påtvingade upplevelsen av detta som någonting estetiskt lockande, som en konstnärlig happening.

Alexander, döende, hjälplös, hade tvingats se detta krig som ett skådespel i färg-TV.

Där var Chatila... som en dammig, sandgul, platt ökenstad några minuter från Al-Rauché och Al-Hamra, några minuter från lyxhotellen, nattklubbarna, varuhusen, bankerna... en ruta i sanden, några hundra meter i fyrkant, kringgårdad av vallar för att de välbeställda skulle slippa rysa då deras bilar passerade på autostradorna utanför... en ökenstad utan öken, där tiotusentals människor drivits samman, vuxit upp, levt större delen av sitt liv, utan arbete, utan pass, utan hemortsrätt... där skjulen, lerhusen var befolkade av fem, sex, sju, åtta nio, tio människor i varje rum, där gränderna och husens lergolv förvandlades till gytta av vinterns regn, där husen varken skyddade för fukten, kylan, hettan eller grannarnas barnskrik och gräl, där de smala, irrande gränderna med deras stinkande avloppsdiken var lekplatsen för generation efter generation av skrattande barfotabarn... ett ghetto av luftmänniskor vars enda rätt, vars enda tillåtna samband med världen utanför var den oändliga väntan i den förnedrande kön då FN:s hjälporganisation distribuerade så och så mycket ris, så och så mycket mjöl, så och så mycket salt... ett ghetto som det skulle behövas hundra år av glömska och en Isaac Bashevis Singer för att omvandla till något mänskligt, lockande, kittlande...

Där var Chatila... och det var inte slumpen, inte ödet, inte någon gud som drivit människorna dit från deras byar i Palestina... ”Judiska byar byggdes upp där det tidigare låg arabiska byar. Ni känner inte ens till namnet på dessa arabiska byar, och jag förebrår er inte för det, eftersom geografiböckerna från den tiden inte längre existerar. Det är inte bara böckerna som inte finns längre, de arabiska byarna finns inte heller. Nahalal ersatte Mahlul, Gvat ersatte Jibta, Sarid ersatte Haneifs, och Kfar Yehoshua ersatte Tel-Shaman. Det finns inte en enda bebyggd plats i detta land som inte tidigare hade en arabisk befolkning...”

Där var Chatila... ett ghetto som förvandlades till ett motståndsnäste, där luftmänniskorna blev frihetskämpar... där de välbeställdas säkerhetspolis med dess angivare och dess terror kastades ut... där skjulen, husen, gränderna fylldes av liv, av stolthet, av människovärde, där gränderna skallade av sånger och murarna blommade av bilder och dikter, där motståndsrörelsen byggde förskolor, skolor, verkstäder, kliniker, samlingslokaler, avloppssystem, skyddsrum... där skolorna återgav människorna deras historia, deras danser, deras sånger, deras minnen, deras pass...

Där fanns Abla, som ännu kunde känna vinterlerans iskyla kring sina fötter... som mindes sina första, alltför stora skor som modern fyllde ut med tidningspapper... som hade vuxit upp med en far som aldrig sa ett ord på dagarna men talade och skrek i sömnen... som hade tvingats slåss mot sin mor och sina bröder för att uppnå friheten att gå med i motståndsrörelsen... som ”skjutits under flyktförsök” i Neve Tertsafängelset i Ramleh... hon som brukade citera Samih Al-Qasim: ”Från fönstret i min lilla cell, ser jag träden le mot mej. Hustak där min familj står, fönster som gråter och ber för mej. Från fönstret i min lilla cell, ser jag er stora cell”...

Där låg havet, stålgrått. oåtkomligt. Där satt han i korgstolen paketerad i Fatimahs filter, ett

kolli, inspärrad i sin kropp. Där, bakom honom, bortom Ras Beirut, Mazra'a och Fakhani låg Chatila, eller det som en gång var Chatila. De enda som kunde stå där utan att besudla minnet av de kämpande och döda var de som själva kämpat och gjort motstånd, de som fortsatte att kämpa. Alexander hade suttit framför TV-skärmen och gråtit.

Han hade frågat Fatimah:

”Har du några släktingar kvar i Haifa?”

Hon hade inte svarat; såg på honom med det där uttrycket kring munnen som han uppfattade som äckel.

”Brian sa att du är från Haifa”, försökte han igen. ”Vill du inte sitta ner en stund?”

”Nej tack”, hade hon svarat. ”Jag står bra.”

”Jag vet att du inte tycker om mej.”

”Du påminner mej om andra. Du luktar som de.”

”Har du växt upp här i Beirut?”

”Vad spelar det för roll?”

”Jag bara undrade.”

”Mr Cooley har aldrig ställt såna frågor.”

”Jag kanske är mera nyfiken än han.”

”Det är inte din sak.”

”Kanske...”

”Vad säger det dej att jag växte upp i Jisr el-Basha?”

”Jag har i alla fall varit där.”

Hon hånlog.

”I Jisr el-Basha? Aldrig. Du ljuger.”

”Jag hade en vän där som hette Mahmoud. Vi brukade fiska i floden. Jag har känt många palestinier. Många som är döda nu. I Tel ez-Zaatar, Chatila, Bourj el-Barajneh, Ain el-Hillweh.”

”Det finns inget som heter Tel ez-Zaatar längre. Och inget som heter Jisr el-Basha. Var har du lärt dej arabiska?”

”I Jordanien. I Amman, i Al-Wahdat.”

”Vad har du med Jisr el-Basha och Al-Wahdat att göra? Vad har du med mej att göra?”

”Jag har jobbat här nere i många år. Med motståndsrörelsen.”

”Och nu? Nu är du gammal?”

”Ja, ganska. Men du är ung.”

”Ja. Jag håller inte på att dö.”

Och hon hade avbrutit samtalet och tagit hans tomma kaffekopp. ”Sitter du bra? Du fryser inte? Jag ska göra mer kaffe åt dej. Jag vet vilka som lever och vilka som är döda.”

Där låg havet. Om knappt tjugofyra timmar skulle han flyga över det, mot Cypern, mot Israel; i morgon kväll, om förbindelserna fungerade, skulle han promenera uppför Via Dolorosa och stanna vid en viss butik, fråga efter ett visst föremål. Kanske skulle han hyra en bil och stanna ett par dagar, åka genom de bruna bergen till Ramallah och Nablus, upp i Galiléen till Nasaret och Safad, följa kusten genom Acka och Haifa... att åtminstone få känna lukten av motståndet och revolten på gatorna i Nablus... att se taggtrådsstängslen, sitta i köerna vid vägspärrarna och känna ockupanternas rädsla och desperation ... att få komma till Safads kulle som Alexander sett så många gånger från posteringarna i södra Libanon... att få vandra i gränderna innanför stadsmuren i det gamla Acka där Ghassan och Umm Farida lekt som barn...

Det är akt nr 17 av 18.

23

Utan krigsförklaring hade Sovjetunionen anfallit Gotland och landsatt pansartrupper på Mästermyr på södra delen av ön. En öst-västlig försvarslinje upprättades i höjd med Hemse, längs en kanal som mynnar ut i väster i Snoder å. Furir Edberg skulle med en halvpluton försvara bron vid vägen upp mot Fardhem, sergeant Ax försvara bron mot Levide och sergeant Pirrip (sin fars son) bron vid huvudvägen söder om Sproge. Alla utsåg eldställningar och grävde ner sej, placerade ut minor och höll vakt. När ryssarna närmade sej kom en jättelik, gul Caterpillar på väg norrut mot Sproge. Sergeant Pirrip snackade med kompisarna och skyndade fram och övertalade föraren mot löfte om en kopp kaffe att ställa sin maskin på bron så att Sovjetunionen inte ens kunde komma förbi på motorcykel. Så gick det med det invasionsförsöket.

Annars var sergeant Pirrip egentligen fena på vapen. Han instruerade andra repgubbar i bruket av k-pist, pansarskott och handgranater. Han kunde hantera en Kalasjnikov och visste hur man tillverkar molotovcocktails – och då han demonstrerade säkringarna på ägghandgranater hänvisade han till flygplanskaperskan Leila Khaled.

Kompisarna kallade honom Pip, ibland Pip Optimisten för att han menade att vi alla har lysande utsikter – det gäller bara att göra motstånd.

PS. Romanförfattaren m.m. Stefan Alexander Haber avled 1991 i israeliskt fängelse och kroppen påträffades så småningom i en knarkarkvart i Istanbul groteskt utstyrd i kvinnokläder. Dödsorsaken uppgavs vara en överdos.

2008